

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Viittomakielisen sadun suomentaminen ja suomenkielisen

käännöksen jälkiäänitys

Haasteita ja ratkaisuehdotuksia

Janita Koskiluoma

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Huhtikuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Janita Koskiluoma	Sivumäärä 40 ja 7 liitesivua
Työn nimi Viittomakielisen sadun suomentaminen ja suomenkielisen käännöksen jälkiäänitys – Haasteita ja ratkaisuehdotuksia	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kallion kirjasto, Maija-Liisa Korhonen	
Tiivistelmä <p>Toiminnallisessa opinnäytetyössäni tutkin, minkälaisia haasteita kääntäjä saattaa kohdata viittomakielisen sadun suomentamisessa ja suomenkielisen käännöksen jälkiäänityksessä. Toiminnallisen opinnäytetyöni produkti on DVD, joka sisältää kuvaamani viittomakielisen sadun sekä suomenkielisen jälkiäänityksen. Tässä kirjallisessa raportissani esittelen tekoprosessin kokonaisuudessaan. Esittelen prosessini aikana havaitsemiani ongelmakohtia ja toimivia ratkaisuehdotuksia niihin. Tilaajana toimi Kallion kirjasto, jonne produktini menee yleiseen käyttöön. Kallion kirjasto lataa videon mahdollisesti myös internetsivuilleen nähtäville.</p> <p>Tuloksiin olen eritellyt havaitsemiani haasteet kolmeen ryhmään: kulttuurikäntäminen vs. vastaavuus, kielelliset haasteet sekä jälkiäänitys. Kulttuurikäntämisen ja vastaavuuden vastakkain asettelun problematiikka on suuri haaste, johon koin saavani apua kääntämisen alan kirjallisuuteen ja teorioihin tutustumisesta. Kielellisiä haasteita ovat esimerkiksi suomalaisen viittomakielen ja puhutun suomen kielen rakenteelliset erot, kuten viittomakielen toistorakenne. Toimiva ratkaisu tähän on keksiä suomenkielisiä synonyymeja vastineeksi yhdelle toistetun viittomalle. Jälkiäänityksen haasteet liittyvät tuloksissani esimerkiksi ajoitukseen sekä äänenkäyttöön. Ajoituksen ongelman voi ratkaista opettelemalla tekstin kunnolla ja harjoittelemalla riittävästi. Äänenkäytön ongelmia, kuten äänen narinaa, voi ehkäistä hyvän ergonomian sekä veden juomisen avulla.</p> <p>Työni kautta haluan kannustaa kääntäjiä ja viittomakielentulkkveja lähtemään rohkeasti tekemään vastaanlaista työtä. Satuja on käännetty runsaasti suomen kielestä viittomakielelle, mutta hyvin vähän toiseen suuntaan. Opinnäytetyöni hyödyttää kaksikielisiä perheitä, joissa on sekä kuulevia että kuuroja lapsia. Produktini avulla he voivat molemmat saada saman satukokemuksen samasta sadusta samanaikaisesti.</p>	
Asiasanat kääntäminen, viittomakieli, jälkiäänitys, sadut	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Janita Koskiluoma	Number of Pages 40 and 7 appendices
Title Translating a fairy tale from Finnish sign language to Finnish and dubbing based on the Finnish translation – Challenges and solutions	
Supervisor(s) Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Kallion kirjasto, Maija-Liisa Korhonen	
Abstract <p>In my practice-based thesis I study the challenges a translator might encounter when translating a fairy tale from Finnish Sign Language (FSL) to Finnish, and then dubbing it. The product of my thesis is a DVD which contains the fairy tale in FSL I filmed, and its Finnish dubbing. In this written report I introduce the making-of process in its entirety, alongside with the encountered challenges I perceived and solutions to handling these challenges. The client for my thesis was Kallio Library, where my product will be placed for public use. Kallio Kirjasto will possibly upload my product on their website for customers to see.</p> <p>I have categorised the challenges identified into three groups: cultural translation versus equivalency, linguistic challenges, and dubbing. By studying literature and theories on translating, I was able to get help on the problematics of cultural translation versus equivalency. Linguistic challenges are, for example, the structural differences between FSL and spoken Finnish language, like the repetitive composition of FSL. A functional solution to this, is to come up with Finnish synonyms equivalent to a repetitive FSL sign. The challenges of dubbing, in my results, are related to, for example, delivery and timing. Timing related problems can be solved by memorizing the translated text and by practising. Delivery related problems, such as creaky voice, can be solved through sufficient ergonomics and by drinking water.</p> <p>Through my work, I aim to encourage translators and FSL interpreters to boldly carry out similar tasks to mine. Fairy tales have been widely translated from Finnish language to FSL, but very little have been translated the other way around. My thesis will benefit bilingual families with both hearing and deaf children. My product allows both, the hearing and the deaf, to share the same fairy tale experience simultaneously.</p>	
Keywords translating, sign language, dubbing, fairy tales	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	6
2.1 Aiheen valinta	6
2.2 Tilaajan esittely	7
2.3 Tutkimuskysymyksen asettelu	8
2.4 Tutkimusmenetelmän esittely	8
3 KÄÄNTÄMINEN OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI	9
3.1 Kotouttaminen ja vieraannuttaminen	10
3.2 Skopos -teoria	12
3.3 Kääntämisen laatu ja hyväksyttävyyys	13
4 AUDIOVISUAALINEN KÄÄNTÄMINEN OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI	15
5 SADUT OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI	16
5.1 Satujen kääntäminen	16
5.2 Viittomakieliset sadut	18
6 PROSESSIN KUVAUS	19
6.1 Lupa-asiat	19
6.2 Sadun valinta ja kuvaaminen	20
6.3 Käännösprosessi	21
6.4 Jälkiäänityksen toteutus ja DVD	25
7 TULOKSET	27
7.1 Haasteet ja ratkaisuehdotukset	28
7.1.1 Kulttuurikäntäminen vs. Vastaavuus	29
7.1.2 Kielelliset haasteet	29
7.1.3 Jälkiäänitys: tekniikka ja äänenkäyttö	31
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	40
Liite 1.	40
Liite 2.	41
Liite 3.	42
Liite 4.	43

1 JOHDANTO

Tein opinnäytetyöni toiminnallisena eli kirjallisen raportin ohella valmistin tuotteen. Tuote eli produkti on DVD, joka sisältää Astrid Lindgrenin (1994) *Melukylän kevät* -sadun pohjalta viitotun videon ja suomenkielisen puhetulkkauksen tähän viitottuun satuun. Aloittaessani opinnäytetyöprosessia asetin muutaman ehdon itselleni. Halusin keksiä aiheen itse, jotta minulla olisi mahdollisimman vapaat kädet. Siten varmistui, että motivaationi riittää – ellei jopa kasva – koko työn läpi. Toiminnallisuus tuntui heti alusta asti itsestään selvältä. Halusin opinnäytetyöni kautta tehdä jotain, mitä ei aikaisemmin ole toteutettu. Saduista on tehty opinnäytetöitä suomen kielestä viittomakielelle, mutta ei toisin päin. Käännöstöitä on tehty viittomakieleltä suomen kielelle, mutta ei nimenomaan saduista. Näin tässä tarpeen tehdä näiden väliin jäävään aukkoon sopiva käännöstyö. Tutkimusten mukaan sadut edistävät lapsen henkistä kehitystä ja hyvinvointia, joten mielestäni on tarjottava mahdollisuuksia kuuroille ja kuulevalle lapselle nauttia samasta sadusta samanaikaisesti (Ylönen 2000, 28). Halusin, ettei esimerkiksi samassa perheessä olevalle kuuroille ja kuulevalle lapselle tarvitse tarjota aina erillisiä materiaaleja – kuuroille viittomakielistä ja kuulevalle suomenkielistä. Produktini kautta kuuro ja kuuleva voivat saada satuhetken kummankin äidinkielellä samaan aikaan. Tutkimusosiossa pyrin selvittämään, minkälaisia haasteita voi kohdata, kun käännetään viittomakielinen satu suomen kielelle ja kun käännös jälkiäänitetään.

Aiheen rajauduttua ja selkiytyttyä viittomakielisen sadun suomentamiseen alkoivat myös tavoitteet hahmottua. Yksi päätavoitteistani liittyi produktiin. Minulla ei ollut mahdollisuutta tavoitella studiolaatua, mutta halusin panostaa äänenkäyttöni elävyyteen ja sanavalintoihin. Kirjailija Hannu Mäkelä on sanonut Onni Mannin (1/1991) haastattelussa lausahduksen, joka on tavoittelemisen arvoinen:

”Olen katsellut Marrakeshin torilla, miten sadunkertoja vangitsee kuulijansa, sanat ja tarina ovat minulle vieraita, mutta minäkin ymmärrän, miten satu etenee, ja miten paha saa palkkansa, hyvä voittaa.”

Vivahteikkaalla äänenkäytöllä voi luoda tunnelmaa ja variointia tarinan kulkuun. Vaikka lapsi ei kaikkia sanoja, ilmauksia tai viittomia ymmärtäisikään, voi tunnelma ja pääajatus silti välittyä äänenkäytön keinoin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Aiheen valinta

Aihepiirin valintaan vaikuttivat monet asiat. Pyrin pitämään koko ajan mielessäni kaksi asiaa: kiinnostavuuden ja resurssit. Pidin erittäin tärkeänä, että aihe kiinnostaa minua. Kiinnostuksen kautta pystyn motivoimaan itseäni parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä ajatus on kantanut aihepiirin valinnasta tutkimuskysymyksen asetteluun ja aina toteutuksen loppuun asti. Resurssit vaikuttivat osaltaan aiheen rajaamiseen. Aihealue valikoitui kääntämiseen siitä yksinkertaisesti syystä, että se kiinnostaa minua. Kääntäminen on myös suuntautumisvalintani opinnoissani. Tarkemman rajauksen tekeminen ei ollut aluksi yhtä selkeästi mielessäni. Satujen kääntämiseen sain kimmokkeen Kääntäminen 3 -opintojaksolta, jolla teimme jälkiäänityksen saduista.

Seuraavaksi pohdinnassa oli kääntämisen suunta. Puhetulkkaus tai kirjallisen suomenkielisen tuotoksen tekeminen tuntui ihanteelliselta, koska koen suomen kielen käyttöni olevan rikasta ja sanavarastoni hyvä. Äidinkielellä löytää sopivan ilmauksen helpoiten, koska kielenkäyttäjä tuntee rakenteiden merkitykset ja nyanssit intuitiivisesti. Vieraalle kielelle käännettäessä tulee helposti interferenssiä eli lähtökielen vaikutus näkyy kohdekielellä. (Hiirikoski 2006, 37.) Interferenssissä käänнос toistaa lähdekielen sellaisia rakenteita, joita ei välttämättä kohdekielellä käytetä (Pekkanen 2006, 91). Äidinkielen merkitystä ei aina ehkä tule perusteellisesti pohdittua, mutta selvää on, että huono kieli ärsyttää helposti. Tämä johtuu siitä, että äidinkielemme kiinnostaa ja herättää mielipiteitä. (Teva 2008, 24.) Tunnistan tämän piirteen myös itsessäni, joten tästäkin syystä halusin tehdä käännöksen nimenomaan äidinkielelleni. Tuotteen onnistuminen siten, että saavutan asettamani tavoitteet, tuntui todennäköisemmältä tähän käänössuuntaan. Tiesin pystyväni löytämään hyviä sanavalintoja ja vivahde-eroja. Se on tärkeää, sillä satujen avulla lapsi kehittää kieltään (Kangas & Miettinen 2007, 15).

Kuten jo mainitsin, yksi olennainen tekijä aiheen valinnassa oli se, että vastaavanlaisia töitä ei ole tehty aiemmin. Toivon työni kautta yhä useampien saavan intoa ja rohkeutta toteuttaa vastaavanlaisia käännöstöitä, jotta kaksikielisissä perheissä ei tarvit-

se aina valita joko viittoma- tai suomenkielisiä satuja. Toiminnallisen opinnäytetyöni tuloksena syntynyt tuote on sellainen, jota varmasti kaivataan moni- tai kaksikielisis- sä perheissä. Suuri osa kuuroista lapsista syntyy kuuleville vanhemmille ja kuulevat vanhemmat melko harvoin osaavat viittomakieltä (Jantunen 2003, 19). Perheessä saattaa olla myös kuulevia lapsia, joten uskoisin tällaisissa perheissä olevan mielen- kiintoa satumateriaalille, josta sekä puhutun että viitotun kielen edustajat pääsevät nauttimaan samanaikaisesti.

Opinnäytetyöstäni toivon olevan hyötyä myös ammattikunnalleni, erityisesti aloittele- ville kääntäjille kuten tulkkiopiskelijoille. He pystyisivät käyttämään vaiheiden erotte- lua omassa työssään hyödyksi ja pohtimaan antamiani ongelmanratkaisuehdotuksia. Käännöstyön prosessia ovat kuvanneet opinnäytetöissään myös Kirsi Torkkeli (2011) sekä Kirsi Mäki ja Kaisa Pyykkö (2005). Heidän töissään keskitytään käännösproses- siin suomen kielestä viittomakielelle tai viitotulle puheelle. Työssäni keskityn anta- maan näkökulman toiseen suuntaan kääntämisen haasteista.

2.2 Tilaajan esittely

Opinnäytetyöni tilaajaksi lupautui Helsingin kaupungin Kallion kirjasto. Kirjasto sijait- see Kalliassa osoitteessa Viides linja 11. Kallion kirjasto on lastenkirjastotoiminnassa edelläkävijä. Siellä on ollut esimerkiksi satutunteja jo 1920 -luvulta lähtien, ja kirjastol- le on muun muassa myönnetty Laps rakas -kunniakirja vuonna 2010 (Kallion kirjasto 2010.) Näiden seikkojen vuoksi Kallion kirjasto oli luonteva valinta työni tilaajatahok- si. Kirjaston edustaja eli työelämäohjaajani oli kiinnostunut ottamaan työstäni synty- vän produktin eli DVD:n kirjahyllynsä ja myös lataamaan videon Internet-sivuilleen kevään 2012 aikana. Näin ollen tilaajani saa konkreettista ja asiakkaiden helposti lä- hestyttävissä olevaa hyötyä. Työelämäohjaajani hyväksyi suunnitelmani sellaise- naan.

2.3 Tutkimuskysymyksen asettelu

Tutkimuskysymykseni muotoutui melko nopeasti nykyiseen muotoonsa eli ”mitä haasteita voi kohdata viittomakielisen sadun suomen kielelle kääntämisessä ja käännöksen jälkiäänityksessä?” Käsittelen tuloksissani havaitsemiani haasteita ja hyviksi kokemiani ratkaisumalleja. Omien havaintojeni lisäksi tarkastelin Kääntäminen 3 -opintojaksolla pienryhmien tekemiä prosessianalyysejä ja vertailin heidän havaintojaan omiini. Opintojaksolla teimme edellisen vuosikurssin käännöksiä pohjalta H.C. Andersenin satuihin jälkiäänitykset. Kukin ryhmä teki opintojakson aikaisesta toiminnastaan prosessianalyysin.

2.4 Tutkimusmenetelmän esittely

Tutki ja kirjoita -kirjassa sanotaan melko osuvasti, että olisipa joku, joka kertoisi mitä tutkitaan ja millä menetelmällä. ”Silloin olisi miellyttävää tehdä tutkimusta”. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 119.) Aiheen valinta oli huomattavasti helpompaa kuin menetelmän valinta. Laadullinen tutkimusmenetelmä tuntui ehdottomasti opinnäytetyöhöni parhaiten sopivalta, koska laadullisissa tutkimuksissa usein tavoitteena on jonkin ilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Menetelmissä yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat. (Jyväskylän yliopisto 2011.)

Laadullisista tutkimusstrategioista en loppujen lopuksi löytänyt täysin sovellettavissa olevaa valmista metodologiaa, joten päädyin nimeämään metodini itse. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 110) jakavat laadullisen analyysin muodot aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriasidonnaiseen analyysiin. Käytin työssäni aineistolähtöistä menetelmää, jonka määrittelen opinnäytetyöpäiväkirjaan pohjautuvaksi prosessinkuvaukseksi. Opinnäytetyön arvo ei nouse tai laske aineistonhankintatavan mukaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 181). Siksi uskalsin luoda omanlaiseni tavan. Toiminnallisessa opin-

näytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Toiminnallisen työn raportista on selvittävä, miksi ja miten työ on toteutettu sekä millainen työn prosessi on ollut. Lisäksi raportista on käytävä ilmi johtopäätökset ja lopputulokset sekä omat arviot prosessista, tuotteesta ja oppimisesta. Lopullinen toteutustapa on yhdistelmä omia resursseja, toimeksiantajan ja kohderyhmän toiveita sekä oppilaitoksen vaatimuksia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–65.) Humanistisessa ammattikorkeakoulussa arvio tehdään tutkimusraportin perusteella. Tuote huomioidaan kyllä, mutta pääpaino HUMAKin opinnäytetyön arvioinnissa on raportissa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011, 14.)

Opinnäytetyöpäiväkirja on henkilökohtainen, esimerkiksi sanallisessa muodossa oleva opinnäytetyön prosessin dokumentointi, jota hyödynnetään erityisesti toiminnallisen opinnäytetyön osana (Vilkkä & Airaksinen 2003, 19). Käytin tällaista dokumentointitapaa prosessinkuvauksen pohjana. Kirjoitin ylös kaikki pohdintani prosessin edetessä. Muistiinpanoni olivat hyvin tajunnanvirranomaisia. Kirjasin ylös ongelman, sen käsittelyn ja yleensä myös ongelmaan löytyneen ratkaisun. Muistiinpanotavastani johtuen minun oli helppo lähteä rakentamaan päiväkirjan ympärille kunnollinen prosessinkuvaus. Prosessinkuvauksessa korostan eniten niitä kohtia, jotka aiheuttivat pohdintaa. Eniten pohdintaa aiheuttaneiden asioiden pohjalta olen koonnut Tulokset-kappaleeseen haasteita, jotka vastaavanlaisen työn teossa voi kohdata sekä ratkaisuehdotuksia näihin haastekohtiin.

3 KÄÄNTÄMINEN OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI

Tarve kääntämiseen tai tulkkaukseen syntyy yleensä kahdesta syystä: joko joku haluaa tietää, mitä vieraskielisessä tekstissä sanotaan, tai joku haluaa kertoa jotain vieraskieliselle yleisölle (Jänis 2008, 69). Kääntäminen on kaksivaiheinen tapahtuma. Ensin siihen kuuluu yhdellä kielellä esitetyn materiaalin ymmärtäminen. Toinen vaihe on se, että ymmärretty asia ilmaistaan toisella kielellä. Kääntäjän roolissa yhdistyvät sekä ymmärtäminen että tuottaminen. (mt., 69.) Käännökset ympäröivät meitä kaikkina vuorokauden aikoina esimerkiksi tuoteselosteiden, uutisten ja mainosten muodossa (Teva 2008, 23). Ei siis ole mikään ihme, että kääntämistä on tutkittu paljon ja sii-

hen liittyy yhtä paljon erilaisia teorioita kuin on teoreetikkoja. Halusin keskittyä teoria-pohjassani sellaisiin asioihin, jotka koin toimiviksi kääntäessäni viittomakielistä video-materiaalia suomen kielelle. Valintani kohdistui skopos -teoriaan, jota esittelen luvussa 3.2. Aluksi kerron kotouttamisesta ja vieraannuttamisesta. Kaipasin eniten tukea kirjallisuudesta tasapainotteluun näiden kahden näkökulman välillä. Luvussa 3.3 käsittelemme kääntämisen laatua ja hyväksyttävyyttä, jotka mielestäni linkittyvät kahteen edelliseen kappaleeseen.

3.1 Kotouttaminen ja vieraannuttaminen

Ennen lingvistisiä käännösteorioita pohdittiin, onko kääntäminen edes mahdollista. Tämä perusteltiin sillä, ettei kaikkea lähtötekstin sisältöä pystytä siirtämään kohdekieleen käännökseen. (Vehmas-Lehto 2008, 14.) Toisaalta myös pohdittiin, onko edes välttämätöntä olla uskollinen lähtötekstin kielellisille muodoille ja rakenteille. Pohdinnan kohteena on ollut vaihtoehto tulokielen piirteisiin mukautumisesta. Usein liiallisesta lähtökielen rakenteiden ja piirteiden matkimisesta seuraa käännöksen kankeutta ja vaikeaselkoisuutta. (mt., 14.) Lisäksi on todettu, että kaikkia kulttuurisidonnaisia elementtejä ei ole edes mahdollista välittää käännöksessä (Kokkola 2007, 205). Näiden pohdintojen tuloksena on eritelty kääntämisen käsitteet kotouttaminen ja vieraannuttaminen.

Kotouttamisen ja vieraannuttamisen käsitteet ovat lähes poikkeuksetta aina esillä kieleltä toiselle kääntämisessä. Kotouttamisen pyrkimyksenä on tuoda teksti lähelle vastaanottajaa korvaamalla lähdekulttuurin elementit kohdekulttuurissa vallitsevilla tutuilla elementeillä. Vieraannuttamisessa puolestaan ei pyritä häivyttämään tai selittämään lähdekulttuurin ominaispiirteitä, vaan ne tuodaan kohdekielelle lähes sellaisinaan. (Pekkanen 2006, 92; Kokkola 2007, 206.) Kotouttamisen ja vieraannuttamisen käytön päättäminen on valinta, jonka jokainen kääntäjä joutuu tekemään. Yksi suurimmista havaitsemistani haasteista onkin juuri tämä kulttuurien välinen kääntäminen. Opiskelijana ei ole vielä samanlaista rutiinia kuin ammattikäntäjällä. Usein viittomakielentulkkiopiskelijat tuntuva sortuvan siihen pelkoon, että väheksyykö jompaa kumpaa kulttuuria valinnoillaan. Pelko ei ole pelkästään tulkkiopiskelijoiden ongelma,

vaan myös ammattitulkit epäröivät lähteä tekemään julkaistavaa käännöstyötä muun muassa tästä syystä (Pollari 2003).

Kotouttamista ja vieraannuttamista ei kuitenkaan kannata ajatella täysin toistensa vastakohtina tai äärivaihtoehtoina. Niitä olisi tarkasteltava mieluummin rinnakkain siten, että yksittäiset käännösongelmat voidaan ratkaista tilannekohtaisesti jompaa kumpaa strategiaa käyttäen. (Sunnari 2006, 28; Kokkola 2007, 207.) Tämä oli ainakin itselleni jossain määrin helpottava lause. Minulla oli aluksi voimakas tarve valita jokin teoria tai käännösratkaisumalli ja pysyä vain siinä yhdessä. Yhdisteleminen ei tullut mieleeni, eikä se tuntunut sallitulta ennen kirjallisuuteen perehtymistä.

On olemassa sisältö, joka halutaan välittää, ja on myös olemassa kielen tarjoamista keinoista koostuva muoto. Nämä kaksi asiaa limittyvät keskenään, joten kahtiajako tuntuu senkin vuoksi hankalalta. (Pekkanen 2006, 85; Tommola 2006, 13.) Kääntäjä tekee käännösprosessin aikana lukuisia valintoja ja hylkää yhtä monta muuta valinnan mahdollisuutta. Valinnat ovat sekä kielellisiä että sisällöllisiä. Valintojen tekeminen tekee kääntäjästä vallankäyttäjän, mutta valtaa ei saa käyttää väärin. Valinnat eivät saa olla mielivaltaisia. (Tommola 2006, 19; Kokkola 2007, 203.) Yleensä tärkeintä on, että käännös kokonaisuutena välittää lähdetekstin informaation. Kääntäjän kannattaakin keskittyä kääntämään lause tai jokin muu merkityskokonaisuus sanatarkkuuden sijaan. (Gebron 1996, 66; Hiirikoski 2006, 38.) Tähän pyrin itsekkin työssäni. Pyrin myös pitämään jatkuvasti mielessä sen, että kokonaisuuteeni sisältyy sekä liikkuva kuva että ääni, jotka tukevat toisiaan.

Sanatarkka kääntäminen eli lähdetekstikeskeisyys sopii Tommolan (2006, 13) mukaan hyvin esimerkiksi historiallisiin tai uskonnollisiin teksteihin, jotka ovat niin merkittäviä, ettei niiden muotoa sovi muuttaa merkityksen korostamisen näkökulmasta. Sanatarkka käännös on juuri se tapa, joka aiheuttaa usein sen, että käännöksen muoto poikkeaa kohdekielen normeista. Tällöin merkitys saattaa jäädä epäselväksi. (mt., 14.) Lapsille kohdistuvassa käännöksessä en halunnut jättää merkityksiä epäselviksi. Kielitaitoon liittyy saumattomasti myös kulttuurien tuntemus (Hiirikoski 2006, 37; Sunnari 2006, 28). Kääntäjän on lähde- ja kohdekulttuurien tuntemisen lisäksi tunnettava niiden suhde toisiinsa (Sunnari 2006, 37). Lähdekielen ja kohdekielen statusten suhde toisiinsa on yksi keino määritellä, käytetäänkö enemmän kotouttavaa vai vieraannuttavaa käännös menetelmää. Valta-asemassa olevissa kulttuureissa, kuten angloa-

merikaanisissa, suositaan yleensä kotouttavaa menetelmää. (Munday 2008, 144; Puurtinen 2008, 90.) Suomi on pieni kulttuuri ja kieli angloamerikaaniseen kulttuurin ja kielistatukseen nähden, mutta verrattuna suomalaisen viittomakielen statukseen vähemmistökielenä, tuntui luontevalta tehdä käännöksessäni enemmän kotouttavia valintoja.

3.2 Skopos -teoria

Skopos -teoria on yksi kääntämisen lingvistikisistä teorioista. Se on yhä yksi tunnetuimmista käännösteorioista, jonka mukaan kääntämisen kulmakivi on *skopos* eli käännöksen tarkoitus. Toisin sanoen, käännöksen laadun arvioimiseksi täytyy määrittellä kääntämisen syitä ja lähtökohtia. (Jänis 2008, 7273; Vehmas-Lehto 2008, 14.) Skopos -teorian mukaan myös tarkoitus pyhittää keinot (Reiss & Vermeer 1986, 57; Saksa 2004, 161–162; Hytönen 2006, 71). Teorian kehittäjien, Katharina Reissin ja Hans J. Vermeerin, mielestä ei ole mahdollista, että kääntäjä voisi tarjota kaiken saman informaation kuin lähtötekstin tuottaja. Kääntäjän on yritettävä suoriutua tehtävästä parhaalla mahdollisella tavalla käännöksen funktion eli tarkoituksen näkökulmasta. (Reiss & Vermeer 1986, 55.) Teoria tukee perusajatukseltaan tavoitteitani, koska halusin saada hyvän lopputuloksen kohdetekstin näkökulmasta unohtamatta kuitenkaan lähdetekstin ydinajattusta.

Käännöksen suhde vastaanottajiin voi olla erilainen kuin lähdetekstillä vastaanottajiinsa, joten siitäkin syystä muotoon keskittyvä käännös ei välttämättä ole toimiva. Suhde vastaanottajiin voi olla erilainen esimerkiksi siksi, että kohdeteksti tuotetaan eri aikaan ja eri kulttuurissa kuin alkuperäinen tuotos on tuotettu. (Tommola 2006, 18.) Skopos -teorian mukaan hyvän käännöksen kriteeri on se, kuinka hyvin käännös täyttää tehtävänsä kohdekielisten vastaanottajien piirissä eli kuinka lähdetekstiuskollisuus on suhteessa skopokseen. (mt., 18.) Skopos -teoriaa kohtaan on tietysti esitetty kritiikkiäkin, kuten mitä tahansa muutakin teoriaa kohtaan. Arvostelijat ovat sitä mieltä, että kohdetekstin korostaminen voi johtaa lähteen mielivaltaiseen muokkaamiseen. (mt., 18.) Skopos -teorian puoltajat ovat kuitenkin vastanneet tähän arvosteluun sanomalla, että teoria ei puolusta mielivaltaista muokkaamista. Lähdetekstiä on

ajatettava informaatiotarjouksena, jonka pohjalta tehdään sekundaarinen informaatiotarjous kohdeyleisölle. (mt., 18.)

Kääntämisen prosessista sanotaan, että kääntäjän olisi hyvä pyrkiä kuulemaan alkuperäistyö niin syvällisesti ja täydellisesti kuin mahdollista (Grossman 2010, 8–9). Myös Gebron (1996, 66) kertoo teoksessaan *Sign to Speech* lähestyvän näytelmän kääntämistä siten, että hän tutustuu näytelmän käsikirjoitukseen ensin hyvin. Oma työtä tehdessäni halusin mieluummin jättää aivan alkuperäisen eli Astrid Lindgrenin *Melukylän kevät* -kirjan tarinan taka-alalle. Ajattelin sitä lähinnä pohjana, josta on luotu uusi versio suomalaisella viittomakielellä. Ajattelin näin erityisesti siksi, että lopullisen viitotun sadun perustana oli jo kertaalleen käännetystä sadusta tehdyt muistiinpanot. Lähteekseni koin sen tekstin, jonka viittoja videolla tuottaa. Jotta käännössuhde kohteen ja lähteen välillä säilyy, on lähde pidettävä koko käännöksen ajan vertailupohjana. Muuten lopputuloksesta tulee pelkkä mukaelma. (Tommola 2006, 19.) Minun käänökseni ei ole mukaelma, vaikka lähdetekstiäni sellaisena voi-kin ajatella. Opinnäytetyöni käänöksen pohjana toimi viitottu satu, joten viitotun sadun lähdetekstiuskollisuus ei vaikuta käännökseni, eikä siten tee siitä mukaelmaa.

3.3 Kääntämisen laatu ja hyväksyttävyys

Laadun suhteen yksi suurimmista keksinnöistä kääntämisen alalla on syntynyt 1900-luvulla. Sen mukaan se, mikä milloinkin on hyvää ja oikeaa, riippuu käänöksen tarkoituksesta ja kääntämisen syystä. Kääntämisen laatu on siis osaksi tilannesidonnaista. Tämä on mahdollistanut käänöksen laatukriteerien monipuolistumisen. (Jänis 2008, 72.) Kääntämisen laatua voidaan arvioida esimerkiksi hyvän kielenkäytön ja alkuperäisen viestin sisällön oikeellisen ja tarkan välittämisen kautta (mt., 68). Tästäkin painotetaan, että alkuperäisestä viestistä nimenomaan sisällön tarkka välittäminen on laadukasta. Laadukasta kääntämistä syntyy myös silloin, kun kääntäjä osaa erinomaisesti niitä kieliä, joiden kanssa hän työskentelee. Tältä pohjalta kääntäjä pystyy perustelemaan ratkaisunsa. (mt., 79.) Yhdyn tähän ajatukseen, mutta mielestäni kielten *erinomainen* hallinta on harhaanjohtava ilmaus. On osattava kieliä kunkin tilanteen vaatimalla tavalla. Kääntäminen voi olla laadukasta, jos osaa käännettävän tekstin vaatimusten mukaisesti kyseessä olevia kieliä erinomaisesti. Silti voi olla, että

jonkin muunlaisen tekstin parissa ei näistä jompaakumpaa kieltä erinomaisesti osaisikaan. Ei sovi unohtaa, että kulloinkin voimassa olevat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset voimat vaikuttavat aina myös kääntämiseen. (mt., 75.) Tosin on otettava huomioon, että kaikissa kulttuureissa vaikuttaa samanaikaisesti monia erilaisia, jopa keskenään ristiriitaisia normeja (Puurtinen 2008, 83).

Käännöksen laatuun liittyy myös sen hyväksyttävyyys. Hyväksyttävyyteen vaikuttavat yhteiskunnan vallitsevat normit siinä missä laatuunkin. Hyväksyttävyyys käsitteenä on peräisin kääntämisen tutkija Gideon Tourylta. Touryn mukaan käännöksen hyväksyttävyyys riippuu siitä, noudattaako käännös nimenomaan kohdekielen ja kohdekielisen kirjallisuuden normeja. Tälle käsitteelle on myös vastakäsite: adekvaattisuus. Adekvaattisuudella tarkoitetaan lähdekielen ja lähdekielisen kirjallisuuden normien noudattamista, joten adekvaattinen käännös on lähdetekstiuskollinen. (mt., 82.) Tästä voi päätellä, että hyväksyttävyyys kulkee käsi kädessä kotouttamisen kanssa, kun taas adekvaattisuus kuuluu yhteen vieraannuttamisen kanssa. Silja Saksa (2004, 162) kertoo adekvaattisuuden tarkoittavan kuitenkin myös sitä, että käännös on toimiva annetussa tilanteessa. Lastenkirjallisuudessa käännökset sijoittuvat yleensä normeiltaan lähemmäs hyväksyttävyyttä. Lastenkirjallisuudessa pääpaino on useimmiten kohdekielen ymmärrettävyydessä ja sopivuudessa. Aikuisten kirjallisuus puolestaan sijoittuu monesti lähemmäs adekvaattisuutta. (Puurtinen 2008, 82.) Käännöksessäni pääpaino oli hyväksyttävyydellä, kuten lastenkirjallisuuden normeihin kuuluu.

Kun hyväksyttävyyden normeja yritetään määritellä, on se usein ongelmallista, koska normit vaihtelevat jatkuvasti (mt., 91). Hyväksyttävyyden normit vaihtelevat genren ja kohderyhmän mukaan. Lastenkirjallisuudessa kohdekielen normit sekä luettavuus ja ääneen luettavuus ovat useimmiten ratkaisevia. Toki lastenkirjallisuuden alagenreillä voi olla osittain omia normejakin. Esimerkiksi satujen kieli voi olla hieman arkipäiväisestä poikkeavaa. (mt., 89.) Lastenkirjallisuudessa saattavat ikään kuin kilpailla keskenään luettavuus- tai opettavaisuusnormit. Toisaalta lapsille suunnatussa tekstissä pyritään luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen, mutta kuitenkin halutaan opettaa lapsille esimerkiksi uusia sanoja kirjallisuuden kautta. (mt., 82–83.) Opinnäytetyössäni painotin enemmän luettavuutta. Käännöstyössäni pohdin hieman vieraampien sanojen käyttöä, ja käytinkin niitä, mutta ne eivät kummunneet lähdetekstistä. Valitsin kotout-

tavasti erilaisia suomen kielen synonyymeja sen mukaan, mitkä itse mielsin mielekkäiksi ja sopiviksi.

4 AUDIOVISUAALINEN KÄÄNTÄMINEN OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI

Audiovisuaalisuus -termi rakentuu kahdesta sanasta: audio ja visuaalisuus. *Audio* perustuu latinan kieleen ja tarkoittaa *minä kuulen*. Visuaalisuuden pohjalla on latinan sana *visio* eli *näkeminen*. Audiovisuaalisuudella viitataan kuulemiseen ja näkemiseen yhtä aikaa. (Lehtonen 2007, 30; Immonen 2008, 7.) Työni ei ole puhtaasti audiovisuaalista kääntämistä, koska kohderyhmäni toinen osapuoli ei kuule. Ajattelinkin kohderyhmääni kokonaisuutena: siinä on kuulevia ja näkeviä, joten jokaiselle on tuotteestani vähintään jompaakumpaa – näkemisen tai kuulemisen – iloa.

Audiovisuaalisen kääntämisen tärkeimpiin lajeihin kuuluvat dubbaus, voice-over ja tekstitys. Dubbauksella tarkoitetaan sitä, että alkuperäisten puhujien äänet häivytetään ja ne korvataan kohdekielen puheella (Helin 2008, 131; Immonen 2008, 10.) Voice-over puolestaan on sitä, että esimerkiksi radio-ohjelmassa alkuperäiset äänet vaimennetaan taustalle ja puhutaan sen päälle kohdekielellä (Helin 2008, 132; Heikkinen 2007, 235). Yksi suurimmista eroista dubbauksen ja muiden jälkiäänitysmuotojen välillä lienee se, että kääntäjän tavoitteena on alkuperäistekstin sisällön ja tyylin välittäminen. Tämän lisäksi kääntäjä pyrkii luomaan mielikuvan jo alun perin kohdekielisestä tuotoksesta. (Heikkinen 2007, 237.) Mielestäni onnistuin työssäni hyvin, sillä lähdekielen vaikutusta ei kuulu tuotoksessani.

Audiovisuaalinen kääntäminen poikkeaa pelkästä tekstistä tekstiin kääntämisestä monin tavoin. Siinä on otettava huomioon sekä kuva että ääni, unohtamatta niiden keskinäistä vuorovaikutusta. Kuvan ja äänen vuorovaikutuksen takia audiovisuaalista materiaalia käännettäessä ei voida vain keskittyä tekstiin. Haastetta kääntäjälle tuo myös dialogin etenemisnopeus. Vaiheittain dialogi voi olla todella nopeaa, ja silloin on laadittava nopeita käänösreplikkejä tai tiivistettävä tekstiä. Käännökset on myös laadittava niin, että ne on ajastettu oikeaan aikaan suhteessa alkuperäisen lähteen kanssa. (Hartama 2007, 193–195; Jänis 2008, 73.)

Anni Pollari (2003, 25) on *Viittomakielisten lasten sadut ja sadunkerronta* -opinnäytetyötään tehdessään havainnut, ettei audiovisuaalisuuden kirjallisuudessa ole mainintoja viittomakielestä lähtö- eikä kohdetekstinä. Tein itse saman havainnon nyt kahdeksan vuotta Pollarin työn jälkeen. Minun jälkiäänitykseni on dubbausta, vaikka alkuperäisessä lähteessä ei puhetta olekaan. Dubbausta varten laaditaan käsikirjoitus, jonka perusteella ääninäyttelijät nauhoittavat erillisen ääniraidan (Heinlahti 2011). Tekemässäni työssä dubbauskäsikirjoitusta vastaa käännöstekstini.

Audiovisuaalisuudesta tulee mieleen myös multimodaalinen ulottuvuus. En pidä työtäni puhtaasti multimodaalisena, mutta produktissani on myös siihen liittyviä elementtejä. Multimodaalisuudella tarkoitetaan sitä, että tuotteessa on monia eri moodeja. Moodeja ovat esimerkiksi teksti, kuva, ääni ja liike (Kielikompassi NETRO 2011.) Pääpainon työssäni on mielestäni audiovisuaalisuudessa, koska en kiinnittänyt erityisen paljon huomiota esimerkiksi videon taustaan tai viittojan vaatetukseen. Keskityin enemmän käytännön asioihin, kuten kääntämisen ja jälkiäänityksen toteutukseen. Toisaalta Lehtonen (2007, 38) kirjoittaa, että multimodaalisuutta on jo esimerkiksi kirjoittamisessa tai piirtämisessä. Näissä ei käytetä vain kieliopillisiä moodeja, vaan myös visuaalisia ja siinä tuotetaan jälki paperille. Jos ajattelee tästä näkökulmasta, on melkein mikä vain multimodaalista. Itse käsitän multimodaalisuuden laajempänä käsitteenä, moodien tarkoituksellisen yhdistämisenä.

5 SADUT OSANA OPINNÄYTETYÖTÄNI

5.1 Satujen kääntäminen

Kun kääntäjä ryhtyy työhön, hän alkaa analysoida lähdetekstiä ja pohtia käännöksen lukijoiden odotuksia (Oittinen & Mäkinen 2001, 13). On otettava huomioon kohdeyleisö. Kääntäjällä on myös oma taustansa ja historiansa, jotka seuraavat hänen mukanaan. Kääntäjä perustaa käännösvalintansa ja -ratkaisunsa ainakin osittain omaan kokemukseensa lähdetekstistä, johon vaikuttavat kaikki hänen aiemmin lukemansa tekstit ja koko hänen aiempi elämänsä. (mt., 14.) Jokaisella kääntäjällä on siis omanlaisensa maailmankuva, tietonsa ja tunteensa – aivan kuten käännöksen vastaanot-

tajallakin. Nämä kaikki seikat yhdessä määrittelevät kääntäjän käsityksen ja tulkinnan alkutekstistä. (Saksa 2004, 163.) Kaunokirjallisen tekstin käänös on kahden osapuolen tuote. Myös sadut lasketaan kaunokirjallisuuden piiriin, joten sadun kääntämisessä näkyy sekä alkuperäiskirjailijan että kääntäjän kädenjäljet. Kaunokirjallisuuden kääntäjällä katsotaan usein olevan vapaammat kädet kuin asiatekstin kääntäjällä. Kääntäjän liikkumavapaus asettuu kuitenkin käänöslajista riippumatta seuraavien osatekijöiden viitekehukseen: toimeksianto, lähdeteksti, lähdekieli, lähdekulttuuri, kohdekieli ja kohdekulttuuri. (Pekkanen 2006, 83.)

Sanotaan, että satuja kerrotaan lasten iloksi. Jokainen ilonkokemus vahvistaa lasta niin fyysisesti kuin henkisesti (Haapaniemi 2002.) Satujen tulisi olla hauskoja, herättää uteliaisuutta, pitää yllä mielenkiintoa ja kiihottaa mielikuvitusta. Edellä mainittujen lisäksi niiden tulisi myös selventää lapsen tunteita, kehittää älyä, vastata hänen pelkoihinsa ja auttaa lasta senhetkisissä ongelmissaan (Cafaro 2010, 11.) Lapsi alkaa 18 kuukauden iästä aina kolmeen ikävuoteen asti kontrolloida ympäristöään sanojen avulla. 3–6 -vuotias lapsi alkaa rationalisoida asioita ja erottaa itsensä muista ihmisistä. (Oittinen 2000, 49.) Saduilla, kuten muullakin lastenkirjallisuudella – unohattamatta kuvitusta – on valtava merkitys lapsen kielen kehitykselle, mielikuvituksen mahdollisuuksien käsittämiseksi ja taiteen vastaanottamisen oppimiselle. Satujen avulla voi kokeilla vapaasti ja turvallisesti vaihtoehtoisia tapoja esimerkiksi ristiriitatilanteen ratkaisemiseen. Laadukas lastenkirjallisuus antaa mahdollisuuksia myös vaikeiden kysymysten, kuten kuoleman tai kiusaamisen käsittelyyn. Puhumattakaan siitä riemusta, mitä yhdessä koettu, hieno tarina synnyttää! (Tinfo 2011.)

Sadut rikastuttavat lapsen kieltä ja tarjoavat erilaisia tunne-elämyksiä (Lauronen & Tikkanen 2002). Sanavalintojen suhteen pyrin olemaan tarkka, koska halusin äänitetävän materiaalin olevan kieleltään mahdollisimman rikasta. Pidin koko ajan mielessäni lukemani sadut ja niiden sanavalinnat. Pyrin tietoisesti välttämään itsestään selviä ratkaisuja. Valitsin harkitusti myös sellaisia synonyymejä, jotka herättäisivät kuulijan mielenkiinnon. Itsekin muistan monesti kysyneeni vanhemmiltani lapsena, mitä jokin sana tarkoittaa. Mielestäni se, että kohdeyleisönä ovat lapset, ei tarkoita sitä, että kaikkea pitäisi yksinkertaistaa. Lapsi voi oppia uusia sanoja, joita ei välttämättä muuten arjessaan oppisi.

Kun on kyse lapsille kääntämisestä, on osattava löytää itsestään sisäinen lapsi ja käytettävä omia lapsuusmuistojaan (Oittinen 2000, 43–44). Käännöksen on oltava ikäiselleen kohdeyleisölle sopiva (Gebron 1996, 97). Työtäni vastaavaa käännösprojektia tehdessä on hyvä pitää mielessä, että kohdeyleisö on tietoinen molemmista läsnä olevista kulttuureista. Kohdeyleisö ei ole tietenkään homogeeninen ryhmä, mutta yleistäen kaksikulttuurinen ympäristö on heidän elämässään läsnä. Yritin muistaa tämän joka kerta, kun takerruin liian pitkäksi aikaa johonkin kulttuurien väliseen seikkaan kuten esimerkiksi henkilöviittoman mainitsemiseen tai mainitsematta jättämiseen. Tästä kerron enemmän kappaleessa 6.3.

Vaikka Julie Gebronin (1996, 67) kirja kertookin viittomakielelle kääntämisestä ja tulkauksesta, koskee hänen mainitsemansa jatkuvuuden vaatimus myös omaa työtäni. Gebron painottaa, että olisi hyvä tarkkailla jatkuvasti viittomavalintojaan yhteneväisyyden näkökulmasta. Sama pätee myös suomen kielen sanavalintoihin. Erityisesti kun kyse on lapsille suunnatusta käännöksestä, on kiinnitettävä huomiota jatkuvuuteen. Jos sanavalintoja on kaksi, on otettava huomioon aikaisemmat ratkaisut. Valinnan on kohdistuttava siihen sanaan, joka kuvaa parhaiten tarinan yleisluonnetta. (mt., 100.) Kaikkien tekstin osien olisi tuettava tekstin kokonaismerkitystä esimerkiksi lauserakenteiden koheesion kautta. On siis vältettävä ristiriitaisia ratkaisuja. (Hiirikoski 2006, 37; Pekkanen 2006, 92.)

5.2 Viittomakieliset sadut

Viittomakielisistä saduista ei ole juurikaan tehty tutkimusta. Viittomakieltä ei ole kirjoitettu, joten kerronta välittää kuurojen yhteisössä paljon kulttuurista tietoa, jota puhutuissa kielissä voidaan välittää kirjojen kautta. (Pollari 2003, 20.) Eräs kuuro nainen on kertonut, että hän on vasta omille lapsille satuja lukiessaan ymmärtänyt monien lasten tarinoiden ja satujen merkityksen. Hänelle ei koskaan kerrottu satuja, hän vain ”katsoi niitä kuvia”. (Luukkainen 2008, 100.) Viittomakielisiä satuja on alettu talentaa viime vuosikymmenien lisääntyneen tekniikan avulla. Internetistä löytyy viitotuja satuja esimerkiksi Viittomakielisen opetuksen portti -sivustolta (Viittomakielisen opetuksen portti Viivi 2011) tai Papunet -sivustolta (Papunet 2011).

Kuvien kautta voidaan myös osaltaan kertoa tarinaa. Oittinen kuvaa kuvan ja sanan suhdetta kaiuksi ja dialogiksi (2007, 57). Oittinen (2000, 5) on myös toisessa teoksessaan todennut, että lapsille kuvat kirjassa ovat joskus jopa tärkeämpiä kuin sanat. Havaintojeni mukaan kuurojen saduissa käytetään paljon kuvamateriaalia kerronnan väleissä tai taustalla. Näissä saduissa käytetään myös muuta visuaalista virikettä viittomisen aikana, kuten tavaroita rekvisiittana. Tästä syystä pohdinnan alla oli, haluaisinko lisätä tuotteeseeni välikuvia. Jouduin kuitenkin toteamaan, että resurssini eivät riittäisi sopivien kuvien etsimiseen tai piirtämiseen ja niiden editointiin.

Havaitsin, että viittomistyyli eroaa jonkin verran sen mukaan, onko live-yleisöä paikalla vai ei. Ero ei kuitenkaan mielestäni ollut merkittävä. Viittomakieli on hyvin visuaalinen ja interaktiivinen kieli, joten kuvattaessa jälkimmäinen jää puuttumaan. Esimerkiksi Kallion kirjastossa videokuvaamallani satutunnilla viittoja esittää kysymyksiä yleisölle "*tiedättekös mikä tämä on?*" Tiettyä interaktiivisuutta esiintyi myös videomateriaalissani kohdeyleisön puuttumisesta huolimatta, kun viittoja käyttää hyödyksi rekvisiitaksi tuomaani siilipehmoelua. Viittoja osoittaa pehmoelua kohdassa, jossa tarinassa esiintyy siili. Tässä kohdassa myös retorinen kysymys "*Mikäs se siinä menikään?*" tuo interaktiivisuutta – aivan kuin yleisö olisi paikalla ja kysymys osoitettaisiin heille.

6 PROSESSIN KUVAUS

Kerron opinnäytetyöni prosessin olennaisimmat osat alusta loppuun. Kappaleissa 6.3 ja 6.4 perustelen erityisesti sellaisia valintoja, joiden kohdalla havaitsin monitulkintaisuutta tai pohdin ratkaisuja pitkään.

6.1 Lupa-asiat

Opinnäytetyötäni varten tein kolme erilaista lupakaavaketta. Yhden viittojaa varten, jossa varmistin kuvausmateriaalin käyttöluvut (Liite 1). Toinen lupakaavake oli Kallion kirjastoa varten, koska kuvasin siellä ensimmäisen version sadusta. Siinä määrittelin

heidän tiloissaan videoidun materiaalin käyttöoikeudet. (Liite 2.) En kuitenkaan tarvinnut tätä loppujen lopuksi, koska varsinainen julkaisuun menevä videokuva kuvattiin eri paikassa. Kolmannen kaavakkeen jaoin luokkalaisilleni liittyen Kääntäminen 3 -opintojakson prosessianalyysien käyttämistä vertailupohjana (Liite 3). Lomakkeiden lisäksi kysyin luvan *Melukylän kevät* -kirjan kustannusyhtiöltä WSOY:ltä teoksen hyödyntämiseen. Lähestyin WSOY:n edustajaa sähköpostitse. Vetosin muun muassa tekijänoikeuslain 17:een pykälään, joka koskee teosten saattamista vammaisten käyttöön (Tekijänoikeuslaki 14.10.2005/821, 17§). Sain kaikkien lupieni jokaiseen kohtaan myöntävän vastauksen.

6.2 Sadun valinta ja kuvaaminen

Kääntäjän on otettava huomioon kohdeyleisö ja sen odotukset. Odotuksiin vaikuttaa aina myös tarinan tuttuus. (Oittinen 2007, 46.) Työssäni käyttämäni Astrid Lindgrenin satu *Melukylän kevät* on varmasti tuttu monelle, mutta ei kuitenkaan niin klassikko, etten olisi uskaltanut tarttua siihen. Opinnäytetyöni kannalta ei ollut juurikaan merkitystä, mitä satua työni käsittelisi. Sadun valinta ratkesi itsestään, kun menin alun perin kuvaamaan Kallion kirjaston viittomakielisen satutunnin. Kallion kirjastossa on järjestetty viittomakielisiä satutunteja kerran kuukaudessa 26.9.2010 alkaen. Satuhetket järjestetään yhteistyössä Kuurojen palvelusäätiön Juniori -ohjelman kanssa. (Kallion kirjasto 2010.) Satujen viittoja päättää aina sadun etukäteen, joten minulla ei ollut vaikutusta asiaan. Kuvaamallani kerralla saduksi oli valikoitunut *Melukylän kevät*. Kuvaus ei valitettavasti tuottanut riittävän hyvää materiaalia, joten sovimme viittojan kanssa uuden kuvauspäivämäärän. Toinen ja onnistunut kuvauskerta toteutettiin Haagan Valkeassa Talossa Humanistisen ammattikorkeakoulun tiloissa.

Jälkimmäisessä kuvauksessa viittojalla ei ollut ensimmäisellä kuvauskerralla ollutta *Melukylän kevät* -kirjaa mukanaan. Hän katsoi ennen uutta kuvausta Kallion kirjastossa kuvaamani videomateriaalin ja teki siitä muistiinpanoja. Satututkija Ben Bettelheimin mukaan sadun kertominen on parempi vaihtoehto kuin lukeminen. Sadun kertominen on joustavampaa kuin vain painetusta tekstistä suoraan lukeminen. (Nikunen 2003, 6.) Loppujen lopuksi tästä vaihtoehdosta seurasi ehkä jopa parempi lopputulos kerronnallisuuden kannalta. Satu viitottiin muistiinpanojen avulla eikä suoraan

kirjasta luettuna. Se toi mukavaa variaatiota satuun ja teki siitä uniikin. Etukäteen pelkäsin, saako viittoja oikeanlaisen tunnelman kerrontaan, kun paikalla ei ollut lapsiyleisöä. Vaikka satututkija Bettelheim painottaa, että sadun kerronta on tehokkainta silloin, kun se tapahtuu vuorovaikutustilanteessa, en nähnyt suuria eroja eri viittomiskertojen tyyliä, kuten jo Viittomakieliset sadut -kappaleessa mainitsin (mt., 6).

6.3 Käännösprosessi

Käyttämäni strategia tehdä käännöksiä oli mielestäni toimiva. Aloitin tutustumalla videomateriaaliin katsomalla sen kertaalleen läpi tekemättä muistiinpanoja. Sen jälkeen katsoin sen uudestaan tehden samalla muistiinpanoja. Katsoin videon niin monta kertaa läpi, että sain kaiken siinä näkyvän kirjoitettua auki. Kun kaikki epäselvät kohdat oli selvitetty, aloin työstää kunnolla varsinaista käännöstä. Myös Pollari (2003) oli opinnäytetyössään todennut tällaisen toteutustavan toimivan hyvin. Ensimmäinen tuotos oli siis raakakäännös. Sen jälkeen hioin tekstiä suomen kielen kannalta sujuvammaksi. Kun käännös oli valmis, katsoin videon pienissä erissä ja luin tekstiäni ääneen. Tein muutoksia käännöstekstiini sen mukaan, mikä kuulosti mielestäni hyvältä ja mitä oikeasti ehdin tuottaa puheella jonkin tietyn viitotun osuuden aikana. Kirjoitin erilliset tiedostot pelkälle käännökselle ja puhetulkausta varten, jotta käännös säilyisi sellaisenaan ja äänitettävään tiedostoon pystyin kirjoittamaan muistiin painotuksia, taukoja tai ennakoiteja. Käytin huomiota vaativissa kohdissa kursivointia. Kirjoitin esimerkiksi *"Aloita etuajassa, nopea tempo"*, jotta tiesin aloittaa puhumisen ennen viittojan aloittamista. Jos jokin yksittäinen sana vaati erityistä painotusta, kirjoitin sen isoilla kirjaimilla, kuten *"MUTTA äidin kukkapenkissäpä- -"*. Merkitsin myös ylimääräisiä pilkkuja tai ajatusviivoja kohtiin, joissa oli pieni odotus. (Liite 4.)

Aikamuodon valinta oli osa käännösprosessin etenemistä. Huomasin ensimmäisen raakakäännöksen jälkeen käyttäneeni välillä preesensia ja välillä mennyttä aikamuotoa. Esimerkiksi olin kirjoittanut käännökseeni *"Kersti katseli kauniita kukkasia"*, mutta muutamaa riviä myöhemmin olin kirjoittanut *"Anna ja Liisa huomaavat Kerstin aikeet"*. Kirjoittaessani en ollut huomannut tätä vaihtelua. Kun aloin pohtia asiaa, en heti saanut päätöstä aikamuodon valinnasta aikaiseksi. Sadussa toki kerrotaan menneistä tapahtumista, mutta nekin voidaan mielestäni kertoa takauman lailla preesen-

sissä. Päätökseni tueksi katsoin alkuperäisestä kirjasta käytetyn aikamuodon, joka oli pääasiassa imperfekti (Lindgren 1994). Muutin mieltäni moneen otteeseen, mutta päädyin sellaisiin vaihtoehtoihin, jotka luettuna ääneen kuulostivat parhaimmilta ja luontevammilta. Suurin osa tekstistä on menneessä muodossa eli imperfektissä, mutta paikoin valitsin preesensin nimenomaan luontevuuden näkökulmasta.

Viittomakielissä on henkilöille usein henkilöviittomat. Henkilöviittomat heijastavat lähes aina nimenkantajan jotain ominaisuutta tai piirrettä, joka on silmiinpistävästi havaittavissa nimen antohetkellä (Rainò 2004, 4). Heti alussa viittoja kertoo hahmojen nimet sekä henkilöviittomat. Jouduin päättämään, aionko mainita henkilöviittomia. Puntaroin, että sanonko ”- - *Anna, jonka viittoma on tällainen*” vai pelkästään nimen. Suurin ongelma oli Liisan kohdalla, josta viittoja kertoo, että hänen viittomansa on HUIVI, koska Liisa käyttää keltaista huivia kaulassaan. Päädyin kotouttamaan tämän osan ratkaisulla ”- - *sitten on vielä Liisa – Liisalla on aina keltainen huivi kaulassaan*”. Kulttuurien väliseen kääntämiseen liittyviä ongelmia tuli muitakin kuin vain henkilöviittomien kohdalla. Minun oli päätettävä, pitäydynkö suomalaisen viittomakielen tyyliin vai teenkö suomen kielellä toimivampia ratkaisuja. Joissain tapauksissa perinteisesti viittomakieleen mielletty rakenne sopi myös suomen kieleen. Kohdassa 0'08–0'10 viittoja käyttää suomalaisessa viittomakielessä usein käytettyä retorista kysymystä. Siihen sopi kuitenkin hyvin myös suora käännös ”*Keitäs siellä Melukylässä asuukaan?*” Kokemusteni perusteella lasten kanssa käytetään usein innostavaa retoriikkaa juuri tähän tyyliin, joten tähän kohtaan suora käännös sopi hyvin.

Ollin pikkusisko on nimeltään Kersti, mutta jouduin moneen kertaan katsomaan uudelleen, oliko nimi Kirsti vai Kersti. Loppujen lopuksi minun oli tarkistettava asia alkuperäisteoksesta. Vielä tarkistuksen jälkeenkin käännökseeni unohtui muutama kohta väärä nimi eli Kirsti. Viittoja alkaa kohdassa 1'20 kertoa, että hän karkailee paljon ja vaatii jatkuvaa vahtimista. Tässä kohtaa viittomakieleen kuuluva toistorakenne aiheutti käännöksessä vaikeuksia. Viittoja käytti suomen kielen *vahtia* -sanasta kolmea eri muotoa ja toisti niitä. Toistot eivät kestäneet ajallisesti kauaa, joten ei ollut mielekästä sanoa jokaisen viittoman kohdalla suomenkielistä vastinetta. Käytin synonyymeja *vahtia* ja *katsoa perään* sekä aikaisemmassa kohdassa 0'47 ilmausta *pitää silmällä*.

Viittoja viittoon kohdassa 2'44 PELTO, mutta minun teki mieli käyttää sanaa niitty. Viittojan huuliossa on kuitenkin niin selkeästi *pelto* kahteen kertaan, että päätin käyttää tavallaan vieraannuttavaa käännoä tämän sanan kohdalla. Valitsin ”tavallaan” vieraannuttavan vaihtoehdon siksi, että kumpikin sana on kohde- eli suomen kieleen so- pivia sanoja, mutta nojasin päätökseni kuitenkin lähteeseen. *Pelto* ei kuulostanut huonolta ja sopi tilanteeseen, kyse oli vain omasta mielikuvastani pellon ja niityn eroista. Kyseessä oli paikka, jossa kasvoi paljon sini- ja valkovuokkoja, joten ensimmäinen assosiaationi oli niitty. Miellän pellon enemmänkin viljaan liittyväksi ja sellai- seksi maalaismaiseman maastoksi, jossa ei ole miellyttävää kävellä kynösurien ta- kia.

Kuvataallenteessa kohdassa 3'44 viittoja viittoon ALKAA-VÄHITELLEN-SUUTTUA. Tässä kohdassa viittomisen voi ymmärtää siten, että hermostuja on Kersti -vauva tai että muut tytöt alkavat kimpaantua. Päädyin kääntämään sen niin, että muut tytöt al- kavat hermostua, koska tämän lauseen jälkeen muut tytöt alkavat miettiä muuta teke- mistä. Nämä kaksi lausetta sai nivottua hyvin yhteen ratkaisulla ”*Muut tytöt alkoivat jo pikku hiljaa hermostua, joten heidän oli heti alettava miettiä jotain muuta tekemistä*”.

Sadussa käytetään useassa kohtaa viittomaa ITKEÄ tai HUUTAA liittyen itkemiseen. Kohdassa 5'49 käänsin näiden kahden sanan yhdistelmän ”*hirveä poru*”. Valintani ei ole tyypillisin sanamuoto, mutta koin sen sopivan Melukylän maalaishenkeen. Mietin sanavalintaa, koska ajattelin sen olevan hieman vaikea ymmärtää. Toisaalta, satujen kauttahan synonyymeja opitaan, joten en kaikissa kohdissa valinnut helpointa vaihto- ehtoa. Kuten jo luvussa Satujen kääntäminen mainitsin, kehittää lapsi satujen avulla kieltään (Kangas & Miettinen 2007, 15).

Kohdassa 7'11 alkavan kokonaisuuden alkuosuus tuotti minulle hankaluuksia ymmär- tämisen vuoksi. Viittoja viittoon ”TAPAHTUA-YKSI-AAMU-ISÄ-TULLA”. ISÄ -viittoma jäi minulle epäselväksi, koska käsimuoto ei ole aivan selkeä ja viittoma tuotetaan no- peasti. Päädyin tarkistamaan tämän kohdan alkuperäisestä kirjasta, jotta sain varmis- tuksen näkemälleni. Tästä viittomasta yli päästyäni oli lauseen jatko yhtä hankala. ”TÄMÄ-KARITSA-PIENI-ÄITI-PUUTTUA / LÖYTYÄ-KUKA-VASTUU-HOITAA”. Viitto- misesta sain käsityksen, että isä tuli lasten luokse eli viittoja on lasten roolissa ensin, jonka jälkeen hän ottaa isän roolin kysymyksen ajaksi. Koin tähän kohtaan sopivan

paremmin kerronnallisen käänösratkaisun. Viittomakieltä opiskellessani olen havainnut, että suomen kielessä käytetään usein kertojaa sellaisissa asioissa, joissa viittomakielellä käytetään roolinvaihtoa. Päädyin kotouttavaan ratkaisuun: *”Yhtenä aamuna isä huomasi, että yhdeltä karitsalta puuttui äiti. Sille piti löytää joku vastuuhoitaja”*.

7'44–7'47 viitotaan, että karitsa seuraa Riittaa jatkuvasti sisälle asti. Käänökseeni lisäsin sanan *määkien*, koska viittojan huuliossa on nähtävissä *mää-mää*. Tässä käytin osaksi myös mielikuvitustani. Suomen kielen kuvaileva verbi *määkien* sopi tähän yhteyteen hyvin.

Kohdassa 10'53–10'55 viitotaan *”KIIVETÄ-KUKA-HUOMATA / PIH-ÄITI--”*. Alussa kerroin, että päätin kääntää viitotun retorisen kysymyksen sellaisenaan, mutta tässä päädyin ratkaisuun *”- äiti sattui katsomaan- -”*

Viittomakielessä käytetään usein toistorakennetta. Esimerkiksi videolla kohdassa 11'32–11'38 viittoja toistaa viittomaa KAIKKI useaan kertaan: *”KAIKKI-VOITTAA / KAIKKI-HUOMATA / KAIKKI-ROHKEA / LAPSET-KAIKKI”*. Käänsin tämän seuraavasti suomen kielelle: *”Näiden kaikkien rohkeuskilpailujen tuloksena nähtiin, että jokainen lapsista on rohkea!”* Tiivistin toistot sopivaan suomenkieliseen muotoon.

Lopussa, kohdassa 12'19 alkavan lauseen voi ymmärtää kahdella tavalla. Joko niin, että kyseessä on koko loppukevään paras ilta tai ylipäänsä jonkin kevätillan paras hetki. Käänökseeni valitsin suomenkielisen lauseen *”Keväisen päivän ilta sujui mukavasti ja iloisesti”*. Valintani on hieman siltä väliltä, eikä korosta kumpaakaan.

Koko prosessin ajan tärkein mielessä pidettävä kysymys oli *”kenelle?”* (Oittinen 2000, 5). Aina miettiessäni kahden käänösratkaisun välillä, kysyin itseltäni: Mistä itse olisin pitänyt lapsena? Minkälaista kieltä lukemissani saduissa on käytetty? Olen tyytyväinen lopputulokseen käänöksen osalta. Versioita tuli useita, mutta muuttuvat osat olivat lähinnä pieniä kokonaisuuksia, kuten yksittäisiä lauseita tai sanoja. Muutokset liittyivät nimenomaan jälkiäänitykseen ja sen onnistumisen kannalta olennaisiin seikoihin.

6.4 Jälkiäänityksen toteutus ja DVD

Äänitys toteutettiin käyttämällä mikrofonia, ulkoista äänikorttia, kahta tietokonetta ja tietokoneohjelmaa nimeltä Audacity 1.3.13. Sain mikrofoniin ja äänikortin lainaksi kotiini avomieheni työpaikan kautta, mikä helpotti aikatauluttamista. Toisella tietokoneella pyöri viittomakielinen video sadusta ja sen alla oli tekstitiedostona suomenkielinen käännökseni. Toinen tietokone oli kytketty äänikorttiin, ja siinä oli käynnissä Audacity -ohjelma.

Halusin päästä selville manereistani ja orientoida itseäni nauhoitukseen, joten kuuntelin aiemmin tekemiäni nauhoituksia. Kuuntelin myös muita puhetulkkauksia sekä jälkiäänitettyjä ja dubattuja satuja, jotta sain malleja erilaisista rekistereistä ja tyyleistä. Kuuntelin esimerkiksi Suomen lasten Kalevala - (Mäkinen 2003) ja Veera lääkärisä -äänikirjaa (Havukainen & Toivonen 2005). Tavoitteenani oli, että äänen on tärkeämpää kuulostaa eläytyvältä ja kiinnostavalta kuin puhtaasti tuotetulta. Mielestäni edellä mainitsemani seikat ovat tärkeämpiä silloin, kun kohderyhmänä ovat lapset. Äänillä voidaan luoda erilaisia tunnelmia. Puheessa tärkeitä ovat sanojen lisäksi intonaatio ja sävy (Oittinen 2007, 59).

Kun käännös oli mielestäni sopiva äänitykseen, harjoittelin useaan otteeseen ilman nauhoitusta. Tässä prosessin vaiheessa tuli käännökseen vääjäämättä pieniä muutoksia ajoituksellisista syistä. Kun äänitystekstiä lukee alusta loppuun, huomaa ajoituksellisia seikkoja, joita ei pienissä erissä lukiessa huomaa. Tein myös useita harjoitusäänityksiä, joista kuuntelin äänenkäyttöäni. Tein muistiinpanoja kohdista, joissa esimerkiksi ääneni narisee pahasti tai kuuluu maiskauksia. Muistiinpanojen avulla pystyin keskittymään ongelmakohtaisiin havaitsemiini asioihin. Erityisesti jouduin keskittymään juuri äänen narinaan, josta olen ennenkin saanut palautetta. Esimerkiksi kohdassa 02'07, jossa sanon ”*pellot pullollaan*”, kuului selvää narinaa useammalla nauhoituskerralla. Kohdassa 06'46 puolestaan kuuluu selkeä maiskaus lauseen ”*eläimet synnyttävät*” alussa.

Havaitsin nopeasti, että äänensävyissä erityisen tärkeää on roolien erottuminen kertojasta. Ensimmäisen nauhoituksen jälkeen huomasin, etteivät kaikki puheenvuorot erottuneet riittävästi kertojasta. Kirjoitin äänensävyjä ylös jo ensimmäisessä raaka-

käännöksessä. Toisin sanoen, mietin ääneen, kuinka asioita sanoisin. Ääneen puhuminen helpotti, koska kuulin heti, mitkä asiat eivät toimi muuten kuin vain kirjoitettuna. Oli mietittävä tarkoin, että sanat ”sopivat suuhun”. Sanojen itselle sopivuus helpottaa äänityksen tekemistä. Yksi syy tehdä äänensävyyn liittyviä muistiinpanoja tekstiin oli se, että saisin äänityksen mahdollisimman järkevien ottojen määrällä valmiiksi.

Yksi suurimmista haasteista äänityksessä on ajoituksen onnistuminen. Pääasiallisesti pyrin siihen, että kaikista voimakkaimmat eleet ja viittomat tulisivat samaan aikaan kuin suomenkielinen vastine. Paikoin huomasin viiveeni hieman kasvavan, esimerkiksi kohdassa 1'43–2'05. Viittoja aloittaa ajassa 1'43, mutta puheeni alkaa vasta kaksi sekuntia myöhemmin 1'45. Viittojan rytmi on muutenkin melko nopea tässä kohdassa. Puolestaan heti tämän jälkeen puheeni on hieman viittomista edellä. Joissain muissakin kohdissa jouduin aloittamaan puhumisen hieman ennen viittomisen alkamista, mutta ne ovat suurimmaksi osaksi sellaisia kohtia, jossa minun oli pakko tehdä niin. Esimerkiksi juurikin kohdassa 2'17 aloitan aikaisemmin kuin viittoja, mikä johtuu siitä, että halusin ehtiä sitä seuraavaan torumiskohtaan mukaan. Siinä viittojan eleet ovat niin voimakkaat, että koin tärkeäksi aloittaa kielto sanat ”ei, ei, ei” samanaikaisesti viittojan kanssa. Samanaikaisuus mahdollistaa sen, että sekä viittomakieltä että suomen kieltä seuraava lapsi saavat saman, korostetun informaation samanaikaisesti.

Viittomakieleen kuuluva asioiden kuvailu vaikutti puhetulkkaukseeni paikoin siten, että puheen tahtia oli hidastettava. Viittoja kertoo kohdassa 8'20, että lammasaitauksessa on vihainen pässi. Viittoja käyttää kolme sekuntia kuvailemalla sitä, kuinka pässi lähestyy päättäväisen näköisenä ja saattaa puskea sarvillaan. Jouduin äänityksessäni ottamaan huomioon, että suomenkielinen lause ”*Se jopa pökkää sarvillaan helposti!*” piti lukea hitaasti.

Kun olin riittävän tyytyväinen harjoitusraitoihin, äänitin kunnon laitteilla varsinaisia otoksia. Jouduin ottamaan niitä useaan otteeseen uudestaan, koska sanoissa sekoaa helposti. Jännitystasoni myös nousi huomattavasti, kun käytin ammattilaisten laitteita. Myös koko nauhoituksen saaminen kerralla hyväksi jännitti. En halunnut nauhoittaa pienissä osissa, koska halusin saada äänitykseen samanlaisen jatkuvuu-

den tunteen, kuin mitä videon viittomisessa oli. Rentouduttuani äänitykset alkoivat sujua ja sainkin yhdellä otolla hyvän kokonaisuuden.

Kohdassa 09'26–09'30 viittoja kääntää muistiinpanopaperiaan. Mietin useaan otteeseen kohdan poisleikkaamista, mutta päädyin kuitenkin jättämään sen. Kokeilin kohdan pois editoimista pari kertaa, mutta jouduin toteamaan, että ääninauhan yhteen liittäminen ei olisi ollut enää niin yksinkertaista. Mielestäni se ei juurikaan häiritse, joten tässäkin kohtaa päätin säästää resursseja.

Tilaajalleni menevään DVD:hen tein kannet itse, koska halusin pitää ulkoasun helposti lähestyttävän näköisenä. Piirsin kanteen kukkia sekä siilin. En halunnut siitä liian sekavan ja täyteen ahdetun näköistä, joten pidin värit melko vaaleina ja yksinkertaisina. Halusin myös, ettei tuotteeni näytä pelkältä opinnäytetyön liitteeltä. Tarkoituksena kuitenkin on antaa DVD Kallion kirjastolle myös erillisenä osana ilman opinnäytetyöni kirjallista osuutta. Kanteen liittyy usein kulttuurisia tekijöitä (Oittinen 2007, 47). DVD:ni kanteen liittyy siinä määrin viittomakielistä kulttuuria, että tein siitä visuaalisen, mutta kuitenkin selkeän. Käytin värejä hillitysti, jotta kansi ei olisi liian aggressiivinen. Tavoitteenani oli saada DVD:stä sen näköinen, että se kiinnittää lapsen huomion ja innostaa tutustumaan. Merkitsin etukanteen vain sadun nimen ja oman nimeni ja muut seikat vasta takakanteen.

Hankalin osuus oli saada poltettua video DVD -levylle. En halunnut sijoittaa rahaa maksullisen ohjelman ostamiseen, joten kokeilin muutamaa eri ilmaisversiota kotonaani. Osasta ohjelmista tuli kuitenkin esimerkiksi suuri vesileima videon päälle, joka haittasi viittomisen seuraamista. Useampaa eri ohjelmaa kokeiltuani onnistuin polttamaan audiovisuaalisen materiaalini Valkean talon ATK -luokassa Windows DVD Maker -ohjelmalla.

7 TULOKSET

Tutkin, minkälaisia haasteita suomalaiselta viittomakieleltä suomen kielelle käännettäessä voi kohdata sekä minkälaiset ratkaisumallit ovat käyttökelpoisia. Halusin ha-

vainnoilleni jonkinlaista vertailupohjaa, joten koulun kääntämisen opintojaksolla toteutettu samankaltainen käännoistyö tarjosi siihen hyvät mahdollisuudet. Tein ensin Kääntäminen 3 -opintojakson ohjeistuksen mukaisen prosessianalyysin työstäni. Jouduin hieman soveltamaan ohjeistusta, koska se oli suunniteltu ryhmille. Lisäksi sen lähtökohta sekä tavoitteet olivat hieman erilaiset kuin omani. Esimerkiksi suuri ero lähtökohdan suhteen oli se, että kääntämisen opintojaksolla satujen suomenkielinen käänno oli tehty edellisen vuosikurssin toimesta. Toki ryhmät muokkasivat käänno-pohjia haluamallaan tavalla, mutta käännostä ei jouduttu tekemään alusta alkaen. Kerron kuitenkin enemmän oman kokemukseni kautta isoimmista ongelmakohdista ja hyväksi toteamistani ratkaisumalleista niihin. Tukeudun parissa kohdassa myös löyhästi vertailupohjaan.

Haluan korostaa, etteivät tulokset ole absoluuttisia eivätkä ratkaisuehdotukseni välttämättä sovellu kaikille. Oletan, etteivät myöskään kaikki haasteiksi kokemani seikat tunnu kaikista vaikealta. Tommolan (2006, 12) mukaan käänno-prosessin osatekijöitä ovat viestit ja niiden viestintäkanavat, viestien tuottajat, viestien vastaanottajat, kääntäjät sekä koodijärjestelmät, joiden avulla viestit rakennetaan. Kääntäjä toimii vastaanottajan ja tuottajan kaksoisroolissa. Kuten tästä jaottelustakin huomaa, ei kääntäminen ole yksinkertainen tapahtuma.

7.1 Haasteet ja ratkaisuehdotukset

Jaoin haasteet kolmeen ryhmään. Ensimmäisenä käsittelen kulttuurikäntämistä verrattuna vastaavuuteen eli kotouttamisen ja vieraannuttamisen problematiikkaa. Toinen kappale sisältää havaitsemiani kielellisiä haasteita, kuten kielen rakenne-eroista johtuvia vaikeuksia. Kolmanneksi valitsin jälkiäänitykseen ja äänenkäyttöön liittyviä ongelmia. Kappaleissa esittelen haasteen ja ratkaisuehdotuksen yhdessä, jonka toivon helpottavan luettavuutta.

7.1.1 Kulttuurikäntäminen vs. Vastaavuus

Kotouttamisen ja vieraannuttamisen ongelma lienee tuttu jokaiselle kääntäjälle, mutta aloittelevana kääntäjänä koen sen erityisen vaikeaksi. Tuntuu, ettei minulla ole oikeutta tai taitoa tehdä vielä ”oikeita” päätöksiä. Samanlaisten ajatusten kanssa painiskelivat myös Kääntäminen 3 -opintojakson opiskelijat prosessianalyyseissaan. Kuten jo kääntämisen tietoperustaa käsittelevissä kappaleissa mainitsin, ei valinnan tarvitse olla absoluuttinen. Sen opin kirjallisuuden kautta. Toki on hyvä pitää mielessä jonkinlainen johdonmukaisuus, mutta kotouttamisen ja vieraannuttamisen raja on häilyvä. Paras ratkaisu lienee se, että luottaa omaan vaistoon ja kuulostelee ratkaisujaan sen mukaan. Valinta kohdistuu siihen, mikä itselle tuntuu luontevimmalta. Satujen kääntämisessä on otettava erityisen hyvin huomioon sujuvuus ja luontevuus. Havaintojeni perusteella voin sanoa, että ehdottomasti yksi suurin apu epävarmuuden voittamisessa on lukea alan kirjallisuutta. Kun saa pohjaa omille ajatuksilleen, on valinnan tekeminenkin usein helpompaa.

Kääntäjän kannattaa myös ottaa huomioon se, onko jokin asia oleellinen kokonaisuuden kannalta vai ei. On turha takertua liiaksi johonkin yksittäiseen sanaan tai lauseeseen, jos se ei kokonaisuutta ajatellen ole kovin merkittävä. Jos käännöksen muilta osin valmistuttua jää aikaa ja energiaa, voi vielä perehtyä detaljeihin.

7.1.2 Kielelliset haasteet

Viittomakielen taitoni riitti tuotteen toteuttamiseen hyvin. Vaikeampi viittomakielinen teksti olisi toki tuonut lisää haasteita. Kääntäjän on tunnettava molempien kielten kielioppi voidakseen perustella valintojaan (Hiirikoski 2006, 39). Käännettävä lähdeteksti kannattaa käydä läpi niin monta kertaa, että kokonaisuuden ymmärtää.

Kielelliset haasteet liittyivät omien huomioideni ja vertailuryhmän raporttien mukaan kielten rakenteellisiin eroihin. Viittomakielen toistorakenne, viittomakieleen kuuluva kuvaileminen sekä roolinvaihto tuottivat ongelmia. Erityisesti silloin, kun on kyse puhetulkauksesta ja ajoituksen kanssa tasapainottelusta, tuottavat edellä mainitsema-

ni rakenne-erot suuriakin ongelmia. Toistorakenteen kohdalla yksi hyvä ratkaisumalli on yrittää keksiä mahdollisia synonyymejä. Joskus suomen kieleenkin saattaa sopia saman sanan toistaminen, mutta se riippuu kontekstista. Toinen ratkaisuehdotukseni on painottaa suomenkielistä sanaa äänen avulla. Usein viittomakielen toisto johtuu siitä, että halutaan korostaa jotakin asiaa. Puheessa korostettavan kohdan voi ilmaista esimerkiksi venyttämällä sanaa tai lisäämällä jonkin sopivan intensiteettisanan, kuten *"aivan"* tai *"todella"*.

Suomalaiseen puhekulttuuriin ei liity niin vahvasti asioiden kuvailu kuin visuaalisuuteen perustuvaan viittomakieleen. Viittomakielellä saattaa jollain pienellä eleellä kertoa enemmän kuin kokonainen puhuttu lause. Kuvailun kohdalla on hyvä miettiä erilaisia suomenkielisiä johdoksia. Johtaminen on sitä, että jostain sanasta saadaan uusi muoto liittämällä kantasanan vartaloon päätte eli johdin. (Savolainen 2001). Työstäni olkoon esimerkkinä verbin *määkiä* infinitiivimuoto *määkien*. Olisin voinut kääntää kohdan *"Se seuraa joka paikkaan perässä määkien nälkäänsä - -"* ilman johdoksia *"Se seuraa joka paikkaan perässä ja määkii nälkäänsä"*. Tässä esimerkissä ajan tai tilan säästö ei ole suuri, mutta vastaavanlaisissa tilanteissa voi joskus olla hyvä käyttää johdoksia.

Viittomakieliset hyödyntävät usein roolinvaihtoa kertovassa viitonnassa, eivätkä niinkään käytä "kertojaa" (Rissanen 2006, 54). Kuitenkin jotkin asiat on kokemuksieni mukaan helpompi selittää suomen kielellä kertojan roolissa kuin satuhahmona. Tämä aiheuttaa haasteen käännöksen tekemisessä. Roolinvaihdolla ilmaistun viittomakielisen repliikin selkiyttämistä kertojan avulla esimerkkinä käännöstyöstäni on puheenvuoro: *"Eivät nämä ole yhtään niin kauniita kuin äidin kukkaset. Minä haluan samanlaisia kuin siinä kukkapenkissä!" kiukutteli Kersti -vauva heittäen kukat samalla maahan."* Videolla tämä on kohdassa 3'05–3'15. Suomen kielellä kukkien heittämistä maahan ei olisi voinut ilmaista puheella muuten kuin kertojana. Tämä ongelma liittyy osaltaan myös kulttuurikäntämiseen. Roolinvaihdon kääntäminen tai tulkkaminen on suomen kielen kannalta järkevämmän kuuloista, jos sen tekee neutraalista näkökulmasta. Neutraali näkökulma voi olla esimerkiksi juurikin kertoja.

7.1.3 Jälkiäänitys: tekniikka ja äänenkäyttö

Eräs ajoitukseen vaikuttanut tekijä oli äänitystekniikka. Ääni- ja kuvaraita olivat erikseen, joten niiden täydellinen samanaikaisuuteen saaminen oli haastavaa. Se oli haastavaa siitä huolimatta, että olin lukenut tekstin ääneen kuvan pyöriessä. Toinen haaste oli se, että tekstiä oli pakko silmäillä äänitysvaiheessa. Vaikka usean harjoituskerran jälkeen osasin tekstin melko hyvin, oli sitä pakko pitää tukena. Tekstin katsominen aiheutti muutaman kerran sen, että ajoitus ei osunut aivan kohdalleen.

Paras ratkaisu ajoitusongelmiin on tekstin opetteleminen mahdollisimman hyvin sekä merkintöjen tekeminen. Äänitettävään tekstiversioon kannattaa merkitä kohdat, joissa on jotain erikoista puhenopeuteen tai -tyyliin liittyen tai jos aloitus on tehtävä kokonaisuuden kannalta eri aikaan kuin kuva.

Äänenkäytön ongelmia voi olla monenlaisia, mutta itselläni narina muodostui isoksi ongelmaksi. Narina on tyypillisin äänenkäytön virhe, joka aiheutuu siitä, että puhe tuotetaan suussa liian takana (Latva-Teikari 2009). Äänenkäyttöä on hyvä harjoitella erilaisten äänenavausharjoitusten avulla, mutta eräs helpoimmista havaitsemistani äänen ongelmien hoitajista on vesi. Äänityksen aikana kannattaa pitää vesilasi vieressä. Hyvää asentoa ei saa myöskään unohtaa, koska asento vaikuttaa siihen, kuinka ääni kulkee. (Suomen Refluksi 2011.) Kun on tehnyt käännöksen, jota lähtee jälkiäänittämään, saattavat tällaiset asiat unohtua varsinkin ensimmäisten nauhoitusten aikana. Aluksi on niin keskittynyt seuraaman synkronointia ja tekstin sisältöä. Paras ratkaisu näihin ongelmiin on siis harjoittelu.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Jos teen tulevaisuudessa vastaavanlaisen työn uudestaan, toivoisin aikaa ja resursseja olevan enemmän. Tällöin olisi mahdollista esimerkiksi hyödyntää studio-olosuhteita tai ainakin järjestää parempi kuvaustausta. Käyttäisin aikaa myös videon kuvittamiseen, jotta väleihin saisi pieniä hetkiä, joina lapsi ehtii prosessoida näkemäänsä ja ehkä keskustella vanhempiansa kanssa näkemästään. Kuvat voivat myös herättää

uusista tunteista tai vahvistaa sadun sanomaa. Hyödyntäisin myös ammattikuvaaja, jotta kuvaan ei jäisi aloittelijamaisia virheitä. Kaksi silmäparia on muutenkin aina parempi kuin yksi. Nyt opinnäytetyöohjaajani havaitsi, että kuvassa näkyy pöydällä avaimet ja kännykkä. Itse en ollut edes huomannut tavaroita, eivätkö ne häirinneet minua huomaamisen jälkeen, mutta seuraavalla kerralla ottaisin huomioon tällaisetkin seikat tarkemmin.

Jälkeenpäin ajateltuna jättäisin käännöksen hautumaan vielä pidemmäksi aikaa ja tekisin lopullisen äänityksen pidemmän ajan sisällä sekä useaan kertaan. Tuotteen valmistuttua huomasin muutamia asioita, jotka tekisin puhetulkauksessa nyt eri tavalla. Toisaalta uskoisin, että korjattavaa tai muutettavaa tulee löytymään aina. Jos sain vaiheessa on vain osattava jättää työ rauhaan ja olla tyytyväinen siihen, mitä on saanut aikaiseksi. Vaikka olenkin melkoinen perfektionisti, olen sitä sopivan realistisella tavalla.

Valmiiseen tuotteeseen jäi myös joitakin pieniä virheitä. Esimerkiksi ajassa 06'31 viittoja viittoon MYÖS-MELUKYLÄ-PULLOLLAAN-ELÄIMIÄ. Olin kuitenkin kääntänyt PULLOLLAAN- viittoman sanalla *mukava*. Tässä on selkeä käännösvirhe, joka johtuu viittomien samankaltaisuudesta. MUKAVA -viittomassa olevaa sormien väristelyä ei PULLOLLAAN -viittomassa ole, mutta väristelyn puuttuminen on jäänyt minulta huomaamatta. Käännösvirhe ei kuitenkaan ole merkityksellinen eikä vaikuta millään lailla kokonaisuuteen. Havaitsin sen vasta raportin kirjoittamisen loppuvaiheessa, joten en lähtenyt sitä äänitykseen ja DVD:hen korjaamaan. Samojen sanojen käyttö ei ole virhe, mutta jälkikäteen huomasin muutamassa kohdassa, että olisin voinut valita synonyymien. Esimerkiksi kohdassa 12'34–12'36 käännökseni oli ”*Hän raapaisi tulitikulla liekin kekoon ja se roihahti upeaan liekkiin*”. Tässä olisin voinut valita esimerkiksi jälkimmäisen *liekki* sanan tilalle sanan *roihu*.

Aina, kun tulee sellainen olo, ettei tiedä mistä jatkaa, kannattaa palata tutkimuskysymykseen ja aiheeseen. Niitä jatkuvasti peilattaessa ei poikkeaa aiheesta ja onnistuu rajaamaan työtään. Tehdessäni käännöstä huomasin, että sen tekemiseen kannattaa varata aikaa – jos vain mahdollista. Väkisin tekemisestä ei tule mitään. Melkein jo luovutin pariin kertaan, mutta molempien ohjaajieni innostus motivoi. Sekä työelämäohjaajani tilaajan puolelta että oppilaitokseni ohjaaja antoivat aina uutta puhtia teke-

miseen. Suosittelen siis vastaavan työn tekijöitä – tai oikeastaan kaikkia opinnäytetyön tekijöitä – hyödyntämään opinnäytetyön ohjaajien ohjeita ja oppeja.

Haluan työni kautta kannustaa niin kääntäjiä, tulkkeja kuin tulkiopiskelijoitakin lähtemään rohkeasti käännöstyöhön. Vaikka työn julkaisussa pelottaisikin se, että sitä arvostellaan, on pidettävä mielessä tulkin työ yleisesti ottaen. Tulkin työstä puhuttaessa tuodaan kokemukseni mukaan usein esille se, että siinä on jatkuvan arvostelun kohteena ja kritiikkiä tulee välillä paljonkin. Julkaistu käännöstyö toki eroaa tulkkauksista sillä, että tulkkauksista harvemmin tallennetaan. Julkaistavaan muotoon saatettu työ on toki sellainen, että siihen voi palata aina uudestaan, mutta se on vain kestävä. Jos on hieman epävarma olo, eikä rohkeus tunnu riittävän, on mielestäni satu oikein hyvä materiaali aloittaa.

LÄHTEET

Cafaro, Ulla 2010. Satujen ja tarinoiden merkitys alle kouluikäisen lapsen kehitykselle: Oppimateriaalin tuottaminen lasten ja nuorten hoitotyöhön. Savonia-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma.

Gebron, Julie 1996. Sign to speech. 2. painos. Hillsboro: Butte Publications, Inc.

Grossman, Edith 2010. Why translation matters. New Haven: Yale University Press.

Haapaniemi, Ritva 2002. Satu lapsen kasvattajana. Takoja 4/2002. Viitattu 2.10.2011. http://www.antropos.fi/?p=takoja&k=arkisto&s=read&artikkeli_id=35

Hartama, Marko 2007. Elokuvakääntäminen av -kääntämisen lajina. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä: Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. 2.painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 187–201.

Havukainen, Anu & Toivonen, Sami 2005. Veera lääkäriissä. ATK -tallenne. Helsinki: Prosign.

Heikkinen, Heidi 2007. Puuha-Petestä Pokémoniin. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä: Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 235–243.

Heinlahti, Aki 2011. Dubbauskiääntäminen. Viitattu 20.11.2011. <https://av-kaantajat-fi.directo.fi/katsojalle/dubbauskaantaminen/>

Helin, Irmeli 2008. Av -median ja kääntämisen kulttuuriset kontekstit. Teoksessa Irmeli Helin & Hilikka YliJoki-Pii (toim.) Kohteena käänös: Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsingin Yliopisto: Käännöstieteen laitoksen julkaisuja 4, 131–148.

Hiirikoski, Juhani 2006. Kieli kääntäjän työkaluna: lauserakenteiden merkityksestä. Teoksessa Jorma Tommola 2006 (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, 37–56.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13.–14. painos. Helsinki: Tammi.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Opinnäytetyöopas – Ammattikorkeakoulun perustutkinnot. Viitattu 23.12.2011. https://pro.humak.fi/document/humak/15626/humakin_keskeiset_asiakirjat/kasikirjat,_oppaat_ja_ohjeet/opetus/opinnaytetyoapas/OP_INNAYTETYOOPAS.pdf

Hytönen, Niina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työvälineeksi. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Finn Lectura, 66–82.

Immonen, Leena 2008. Sanojen matkassa kuvatilaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura Ab.

Jyväskylän yliopisto 2011. Laadullinen tutkimus. Viitattu 21.3.2011. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jänis, Marja 2008. Kääntämisen laatu. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 6.painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 67–81.

Kallion kirjasto 2010. Esittely. Viitattu 31.8.2011. <http://www.lib.hel.fi/fi-FI/kallio/esittely/>

Kangas, Jertta & Miettinen, Essi 2007. Viittomakielinen käännös lastenkirjasta Otto ja keijuvauva – sadut ja kuvakirjat viittomakielisen lapsen elämässä. Turun Diakoniammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelman opinnäytetyö.

Kielikompassi NETRO 2011. Multimodaalisuus. Viitattu 23.12.2011. http://kielikompassi.jyu.fi/resurssikartta/netro/pankki/parametrit_moodi_multi.shtml

Kokkola, Sari 2007. Elokuvan kääntäminen kulttuurikuvien luojana. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) 2007. Olennaisen äärellä: Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. 2. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 202–221.

Latva-Teikari, Kati 2009. Älä kiekaise – puhu kunnolla. YLE Keski-Pohjanmaan alue-uutiset. Viitattu 18.10.2011. http://yle.fi/alueet/keski-pohjanmaa/2009/07/ala_kiekaise_-_puhu_kunnolla_875142.html

Lauronen, Niina & Tikkanen Maria 2002. Satuterapia. Kajaaninen ammattikorkeakoulu. Mielenterveystyön vaihtoehtoisten ammattiopintojen työ. Viitattu 2.10.2011. <http://gallia.kajak.fi/opmateriaalit/yleinen/ahorai/mielentervvehto/omahoitajasuhde.htm>

Lehtonen, Mikko 2007. Ruumis, kieli ja toiminta – Ajatuksia audiovisuaalisten tekstien multimodaalisuudesta. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) 2007. Olennaisen äärellä: Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. 2. painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 30–43.

Lindgren, Astrid 1994. Melukylän kevät. Suom. Kerttu Pisonen. 5. painos. Helsinki: WSOY.

Luukkainen, Minna 2008. Viitotut elämät – kuurojen nuorten aikuisten kokemuksia viittomakielisestä elämästä Suomessa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellisen tiedekunnan väitöskirja.

Munday, Jeremy 2008. Introducing translation studies – Theories and applications. 2. painos. New York: Routledge.

Mäkelä, Hannu 1991. Lastenkulttuuri käy yhä peruskoulua. Onnimanni 1/1991.

Mäki, Kirsi & Pyykkö, Kaisa 2005. Mato Melgersson – käänösongelmia ja -ratkaisuja käännettäessä satua viittomakielelle. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Viittomakielientulkin koulutusohjelman opinnäytetyö.

Mäkinen, Kirsti 2003. Suomen lasten Kalevala. Helsinki: Otava.

Nikunen, Emilia 2003. Saduntarjoaminen viittomakieliselle lapselle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö.

Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo 2001. Lukijalle. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 6.painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 11–19.

Oittinen, Riitta 2000. Translating for children. New York: Garland.

Oittinen Riitta 2007. Peukaloliisasta Nalle Puhiiin – Kuva, sana, ääni ja kääntäjä. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) 2007. Olennaisen äärellä: Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 44–70.

Papunet 2011. Viitotut tarinat. Viitattu 21.11.2011. <http://papunet.net/pelit/viittomatariinat/>

Pekkanen, Hilikka 2006. Kaunokirjallinen käänös – kirjailijan ja kääntäjän duetto. Teoksessa Jorma Tommola 2006 (toim.) Kieli ja kulttuuri kielenkääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, 83–108.

Pollari, Anni 2003. Viittomakielisten lasten sadut ja sadunkerronta. Helsinki : Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielientulkin opinnäytetyö.

Puurtinen, Tiina 2008. Käännösten hyväksyttävyyys. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käänös. 6.painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 82–94.

Reiss, Katharina & Vermeer, Hans J. 1986. Mitä kääntäminen on: teoriaa ja käytäntöä. Lyhentäen suom. Pauli Roinila. Helsinki: Gaudeamus.

Rainò, Päivi 2004. Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä. Kuurojen liitto. Deaf studies in Finland 2.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä viittomakielen kääntämisen ja tulkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 39–58.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 1.3.2011. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html

Saksa, Silja 2004. Baabelin perilliset: Kääntäjien ja kääntämisen historiaa. Jyväskylä: Atena.

Savolainen, Erkki 2001. Verkkokielioppi: Johtamisen peruskäsitteitä. Viitattu 19.11.2011. <http://www.finnlectura.fi/verkkosuomi/Morfologia/sivu2721.htm>

Sunnari, Marianna 2006. Kääntäjän ja tulkin kielitaito. Teoksessa Jorma Tommola 2006 (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, 25–36.

Suomen Refluksi. Äänenhuolto. Viitattu 19.11.2011. <http://www.refluksi.fi/35>

Tekijänoikeuslaki 14.10.2005/821, 17§. Teosten saattaminen vammaisten käytettäviksi. Viitattu 18.5.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Teva, Tarja 2008. Teoksessa Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) Alussa oli käännös. 6.painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 23–34.

Tinfo – Teatterin tiedotuskeskus. Satupäivä etsii vapaaehtoisia sadunlukijoita. Viitattu 23.9.2011. http://www.tinfo.fi/site/lan=1&mode=tiedotteet&laji=1&tiedote_id=89#Hak26_3

Tommola, Jorma 2006. Muoto ja merkitys kääntämisestä ja tulkkauksesta. Tommola, Jorma (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työkaluna. Turku: Turun Yliopisto, 9–24.

Torkkeli, Kirsi 2011. Kymmenen virttä kouluun : Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1–2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puheelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ylemmän ammattikorkeakoulun viittomakielentulkin koulutusohjelman opinnäytetyö.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. painos. Helsinki: Tammi.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2008. Onko käännöstutkimuksessa särmää? Teoksessa Irmeli Helin & Hilikka YliJoki-Pii (toim.) Kohteena käännös: Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsingin Yliopisto: Käännöstieteen laitos, 13–42.

Viittomakielisen opetuksen portti Viivi 2011. Kuurojen Liiton materiaalit. Viitattu 21.11.2011. <http://www.viivi.fi/oppimateriaalit.html>

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Ylönen, Hilikka 2000. Loihditut linnut. Tampere: Tammi.

LIITTEET

Liite 1.

LUPA VIITTOJALLE

Minä, _____, annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin viittomakielentulkin koulutusohjelman opiskelijalle Janita Koskiluomalle videokuvata viittomani sadun Valkean Talon tiloissa 2.5.2011. Annan Koskiluomalle, opinnäytetyön ohjaajalle Zita Kóbor-Laitiselle ja opinnäytetyön tiiajalle Kallion kirjastolle materiaalin käyttöön seuraavin ehdoin:

Nauhoitetta saa

Kyllä**Ei**käyttää osana Koskiluoman opinnäytetyön tutkimuspe-
rustaa.

editoida ja muokata ennen julkaisua.

Nauhoitteen saa

julkaista DVD-/sähköisessä muodossa.

Nimeäni saa käyttää

opinnäytetyön kirjallisessa osassa.

julkaisun tiedoissa.

Helsingissä __ / __ 2011

 Allekirjoitus

Nimen selvennys

Liite 2.

LUPA TILAAJALLE

Minä, _____, annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin viittomakielentulkin koulutusohjelman opiskelijalle Janita Koskiluomalle videokuvata viittomakielisen satutunnin Kallion kirjastossa 27.3.2011. Annan Koskiluomalle, opinnäytetyön ohjaajalle Zita Kóbor-Laitiselle ja opinnäytetyön tilaajalle Kallion kirjastolle materiaalin käyttöön seuraavin ehdoin:

Nauhoitetta saa

Kyllä **Ei**

käyttää osana Koskiluoman opinnäytetyön tutkimusperustaa.

editoida ja muokata ennen julkaisua.

Nauhoitteen saa

julkaista DVD-/sähköisessä muodossa.

Nimiä saa käyttää

opinnäytetyön kirjallisessa osassa.

julkaisun tiedoissa.

Helsingissä __ / __ 2011

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Liite 3.

LUPA OPISKELIJOILLE

Annamme luvan Humanistisen Ammattikorkeakoulun Helsingin viittomakielen-tulkinnon koulutusohjelman opiskelijalle Janita Koskiluomalle käyttää Kääntäminen 3 -opintojaksolla tehtyä ryhmäraporttia. Annan luvan Koskiluomalle materiaalin käyttöön seuraavin ehdoin:

Raporttia saa

Kyllä **Ei**

käyttää osana Koskiluoman opinnäytetyön tutkimuspe-
rustaa.

lainata viittausten/sitaattien muodossa opinnäytetyös-
sä.

Saako raportin tekijöiden nimiä mainita opinnäytetyössä?

Jos ei saa, kenen nimeä kielto koskee?

Kaikkien ryhmän jäsenten.

osan, kenen/keiden?

Helsingissä __ / __ 2011

Allekirjoitukset ja nimen selvennykset

Liite 4.

Äänitysversio käännöksestä

Minä kerron tänään Melukylän lapsista. Keitäs siellä Melukylässä asuukaan? Siellä asuu Riitta, Anna *taukoa* ja Liisa. Liisalla on aina keltainen huivi kaulassaan. Poikiakin on kolmin kappalein: Saku, Naku ja Olli. Poikien lisäksi on vielä Ollin pikkusisko, Kersti -vauva, jota kaikkien täytyy vahtia ja pitää silmällä. Kersti -vauva ehtii AINA joka paikkaan ja tekee jos jonkinmoisia juttuja – esimerkiksi karkailee. Siksipä hänelle tapahtuukin aina kaikenlaista. Kerstin lisäksi on vielä Musti -koira. Se vasta tykkääkin olla lasten kanssa.

Lapsille Melukylä on kiva paikka, koska siellä aina sattuu ja tapahtuu. Nytpä minä kerron muutamasta Melukylässä tapahtuneesta jutusta.

(Aloita etuajassa, nopea tempo) Kersti -vauva on vähän haastava lapsi. Jonkun täytyy aina vahtia häntä. Olli vahtii häntä usein, mutta ei yksin pysty siihen, ja Olli pyytääkin usein muut lapset vahtiavuksi. Tuntuu, että tarvittaisiin KOKONAINEN KOULLUOKKA vahtimaan yhtä pikkutyttöä! Mutta Kersti onkin sellainen karkulainen.

Kerran äiti oli laittanut pihalla kukkapenkin oikein hienoksi. Kersti katseli kauniita kukkasia ihastuksissaan. Kersti tykkää kukista siinä missä muutkin tytöt.

Tiedättehän, että keväisin voi pellolta käydä poimimassa ihania valko- ja sini-
vuokkoja. Niistä saa kauniin kimpun, kun pellot ovat niitä pullollaan. MUTTA äidin kukkapenkissäpä kasvaakin tulppaneja. Voi, niitä Kersti -vauva halusi poimia! Anna ja Liisa huomasivat Kerstin aiheet.

”Ei ei ei, ei niitä saa poimia, ne ovat äidin kukkasia!” toruivat tytöt.

”Mene mieluummin tuonne toiseen paikkaan, siellä saa kerätä kukkia!” .

”Mutta kun minä niin tykkään juuri näistä kauniista kukista”, sopersi Kersti -vauva tulppaani kädessään. ”Joo, mutta parempi kuitenkin, jos poimit muita kuin äidin kukkia.” Niinpä he päättivät lähteä yhdessä pellolle. Sieltä voi kerätä paljon erilaisia kukkasia.

Tytöt kävelivät pellolle ja alkoivat poimia kukkia. Kersti -vauva otti valko-
vuokkoja ja sinivuokkoja kimppuun, mutta – katsoikin niitä murheissaan.

”Eivät nämä ole yhtään niin kauniita kuin äidin kukkaset. Minä haluan samanlai-
sia kuin siinä kukkapenkissä!” kiukutteli Kersti -vauva heittäen kukat samalla
maahan.

Voi, voi. Muut tytöt alkoivat jo pikkuhiljaa hermostua, joten heidän oli heti aletta-
va miettiä jotain muuta tekemistä.

”Hei mä keksin! Haetaan puukärret ja laitetaan Kersti -vauva niihin istumaan.
Me voidaan työnnellä sitä niissä kärreissä.”

Metsän lähellä on toinen kiva paikka. Sinne viety suuri puinen laatikko on laitet-
tu pöydäksi ja muutama pienempi laatikko tuolien virkaa hoitamaan. Siellä on
myös vanha hylly, jonka päällä on vanhoja keittiötavaroita ja kuppeja. Tytöillä on
mukanaan leipää, herkullista mehua ja pullaa. Heillä on oikein MEHUKESTIT!
Siellä he istuivat pöydän ympärillä pellon laidalla.

Kersti -vauva siemaili mehua ja natusteli pullaa, kun hän yhtäkkiä huomasi jon-
kin vipeltävän ohi. VIUH! Mikäs se siinä menikään? No tällainen siili!

Riitta aavisti, että Kersti yrittäisi varmasti koskettaa sitä.

”Älä koske siihen, sillä on piikit selässä!” Kersti vähät välitti neuvosta ja kosketti
siiliä. Piikin osuminen sormeen tekikin kipeää, ja niin hän alkoi itkeä vuolaasti,
oikein parkumaan. Kersti parkui niin kovaan ääneen, että ÄITIKIN sen jo mel-
kein kuuli!

”Nooo, mitäs muuta sellaista tekemistä keksitään, josta Kersti -vauva tykkää?”

Niinpä koko konkkaronkka lähti purolle etsimään poikia. Saku, Naku ja Olli olivat
leikkimässä lammen vieressä.

Tytöt kävelivät poikia kohtia keväisellä pellolla. Mutta kuinkas ollakaan, Kersti
liukastui pyllylleen maahan.

Niinhän se on, että keväällä on aina vähän liukasta ja märkää. Silloin kaatuu
helposti ja saa vaatteensa aivan märäksi.

(Hidas tahti) Kersti alkoi taas itkeä vollottaa suureen ääneen. Riitta mietti mie-
lessään, että pienten lasten olisi vain parempi pysytellä sisällä keväisin! Silloin
maa on aina vetinen ja sitten tulee hirveä poru kun vaatteet kastuvat.

Sisälle siis. Kersti -vauva kotiin.

Tiekin on yleensä märkä, ja siinähan on hauska läiskytellä vettä! Aina koulun jälkeen on kiva mennä vesilätäköihin pärskyttämään vettä jaloillaan. Ja voi, kuinka mukavaa on nousta aidan päälle ja kipittää sen päällä.

Aikuiset luulevat, että aidalle hypätään kävelemään siksi, että tie on märkä.

No eikä, se on vain tosi hauskaa!

Melukylässä on myös mukavia eläimiä. Siellä on lehmiä, possuja, hevosia, lampaita, kissoja – ja tietenkin Musti-koira. Eläimet synnyttävät välillä poikasia

– kissa pieniä pentuja, lehmä vasoja, lammas karitsoja ja hevonen varsoja.

Poikasia syntyy etenkin keväisin. Joka päivä kun herää aamulla, kannattaa katsoa ulos pihalle, josko joku eläimistä olisi synnyttänyt uuden vauvan. Se on ihanaa keväällä!

Yhtenä aamuna isä huomasi, että yhdeltä karitsalta puuttui äiti. Sille piti löytää joku vastuuhoitaja. Riitta lupasi heti ottaa karitsan huolehdittavakseen. Karitsa oli **TODELLA** suloinen!

Riitta alkoi syöttää sille maitoa tuttupullosta. Siinä samassa Riitta tajusi, että siinä on paljon tekemistä, koska karitsalla on koko ajan kauheaa nälkä! Se seuraa joka paikkaan perässä määkien nälkänsä, jopa sisälle asti! Lämmintä maitoa saa olla syöttämässä koko ajan, melkoinen urakka!

Sitten, kun se vähän kasvaa, voi karitsan viedä muiden lampaiden seuraan niiden omaan aitaukseen. Silloinkin täytyy muistaa viedä sille maitoa juotavaksi, jotta siitä kasvaa kunnon lammas.

Eräänä päivänä Riitta lähti taas syöttämään karitsaa aitaukseen. Aitauksessa oli lampaiden lisäksi myös vihainen lisäkki -pässi. Se jopa pökkää **SARVILLAAN** helposti!

”Voi ei, kuinka minä uskallan mennä aitaukseen sisälle” Riitta arkaili. Hän ei halunnut kohdata hermostunutta pässiä. Niinpä hän huikkasi pojille: ”Kukas teistä olisi tarpeeksi rohkea menemään aitaukseen?”. Saku sanoi itsevarmana: ”Minä olen rohkea” ja hyppäsi aidan yli maitopullon kanssa. Sakun hypätessä aitaukseen, alkoi pässi lähestyä häntä päättäväisesti sarvet edellä. Saku **KAUHISTUI** ja loikkasi aidan toiselle puolelle.

”Ei sinne kyllä voi mennä!” puhisi Saku samalla, kun pässi puski päällään aitauksen porttia. ”Antaa olla!”. Saku juoksi pyytämään isää avuksi. Onneksi isä

tuli ja vei pässin pois tieltä, jotta karitsalle pystyttiin antamaan maitoa rauhassa.

Rohkeutta voi testata myös monella muulla hausalla tavalla. Naku päätti, että nyt pidetään kisa siitä, kuka uskaltaa hypätä korkeiden puuparrujen yli.

Naku hyppäsi ensimmäisenä – ja onnistui loikassaan. Seuraavana oli Saku, joka myöskin selviytyi haasteesta. Kolmantena hyppäsi Olli, sitten Riitta ja vielä Liisakin.

Kaikki onnistuivat eli kaikki todistivat rohkeutensa!

Sitten pitikin miettiä UUSI rohkeuskisa. Kuka uskaltaisi hypätä HÄRÄN selkään?!

Melukylän härkä on tosi kiltti ja rauhallinen. Ensimmäinen yrittäjä hyppäsi sen selkään. Tästä härkä vähät välitti, seiso vain paikallaan. Ei edes kävelemään lähtenyt! Siinä se möllötti hievahtamatta, vaikka KAKSI lasta hyppäsi sekaan samaan aikaan. Taas tuli kisailijoiden rohkeus todistettua.

Mutta sitten Liisa keksi uuden idean! Kuka uskaltaisi mennä aitan katolle kävelemään?

No, Liisa lähti jo kapuamaan kohti harjakaton huippua, kun ÄITI sattui katsomaan ikkunasta ulos.

”Alas sieltä!!” karjaisi äiti. ”Se on vaarallista!”.

Liisa kiipesi alas vähin äänin ja totesi, että katolle meneminen on tosiaan liian vaarallista, joten sillä ei voi mitata rohkeutta.

Kersti -vauvakin halusi osoittaa rohkeutensa. Niinpä hän otti kissaa sen pitkstä hännästä kiinni ja alkoi vetää. Kissa tuli hädissään perässä. Ihan kuin kissan häntä olisi muka jokin kahva!

Näiden kaikkien rohkeuskilpailujen tuloksena nähtiin, että jokainen lapsista on rohkea!

Nyt he päättivätkin leikkiä kuurupiiloa.

Kukas olisi sellainen, joka on hyvä etsimään ja löytää aina kaikki piiloon menneet lapset? No, Musti-koira tietenkin!

Musti-koira etsii nenällään nuuskuttaen ja löytää piiloutuneet helposti.

Mutta Kersti -vauva teki jotain IHAN hassua! Hän laittoi kädet silmiensä päälle ja oli paikoillaan. Vauva luuli, ettei häntä voida löytää, kun hän peittää silmänsä; eihän hän näy silloin! Musti-koira katsoi ihmeissään, eikä tajunnut etsiä silmänsä peittänyttä Kersti -vauvaa.

Keväisen päivän ilta sujui mukavasti ja iloisesti. Paras ja riemukkain hetki oli kuitenkin se, kun isä keräsi roskia ja vanhoja puunlehtiä suureen kasaan. Hän raapaisi tulitikulla liekin kekoon ja se roihahti upeaan liekkiin.

Lapset iloitsivat ja kirmailivat roihun ympärillä. Heillä oli OIKEIN mukavaa!

Yksi lapsista ei kuitenkaan ollut mukana ilakoinnissa.

Hän seiso vain paikallaan eikä tehnyt mitään, katseli vain.

Kersti -vauva oli yksin sivummalla ja ihmetteli kaunista liekkiä sanaakaan sanomatta muiden juoksennellessa kokon ympärillä.

Sellainen oli tämänkertainen Melukylän kevät!